

Andrzej Duda: Auschwitz emléke óva int a gonosz megismétlésétől

Auschwitz emléke óva int az elképzelhetetlen gonoszról, az emberi kegyetlenség megismétlésétől – jelentette ki Andrzej Duda elnök a lengyelek első auschwitzi deportálásának 80. évfordulóján rendezett megemlékezésén.

Június 14-én Lengyelországban 2015 óta a német náci koncentrációs és megsemmisítő táborok áldozatainak nemzeti emléknapját tartják, az első auschwitzi deportálást felidézve, írja az MTI.

Auschwitz földje „felkiált, hogy soha ne feledjük el (...) kiáltja, hogy semmilyen ember (...) ne merjen többé egy másik embernek ennyi szenvedést okozni, ilyen elképzelhetetlen gonosszággal és kegyetlenséggel bánni vele” – fogalmazott Duda az első foglyok börtönüél szolgáló épületnél rendezett megemlékezésén.

Az államfő megjegyezte: az auschwitzi haláltáborban „paradox módon az emberiség is megnyilvánult”, „a végtelen kegyetlenség közepette a hősiességnek is helye volt”. Duda utalt a lengyel Honi Hadsereg katonájára, *Witold Pileckire*, aki 1940 szeptemberében saját elhatározásából zárattatta be magát a lág-

Duda nyilatkozik a televíziós stáboknak

be, hogy megszervezte ott az ellenállást. Bravúros szökése után beszámolt a náci bűntettekről, jelentésének a nyugati szövetségesek azonban nem hittek.

Auschwitzban az emberi szentség is megnyilvánult – folytatta az elnök. Mint mondta, ennek példája a mártír ferences, *Szent Maximilian Kolbe* volt, aki 1941-ben önként vállalta az

éhhalt egy családos fogolytársa helyett.

„Fejet hajtunk az összes többi nemzet, az összes, hozzátartozóit itt elvesztő család tragédiája előtt” – jelentette ki Andrzej Duda.

Az eredetileg lengyel foglyok számára létesített auschwitzi táborba 1940. június 14-én érkeztek meg az első foglyok: lengyelek 728 fős csoportját szállították oda a délkelet-lengyelországi Tarnów város börtöneiből. A deportáltak között az 1939 szeptemberében indított német támadás ellen Lengyelországot védő, Magyarországra átjutni próbáló katonák, a lengyel földalatti függetlenségi szervezetek tagjai, diákok voltak, valamint a lengyelországi zsidók egy csoportja is. Közülük 325-en menekültek meg a háborúban, az utolsó túlélő tavaly hunyt el.

Auschwitzba összesen mintegy 150 ezer lengyelt deportáltak, akiknek mintegy fele meghalt a lágérben, sokakat más táborokba helyeztek át. 1942 közepéig a foglyok többsége lengyel volt, 1943-tól a legtöbben zsidók.

A helyi emlékműzeum 1,3 millióra teszi a táborokkomplexumban fogva tartottak számát, sok roma és szovjet hadifogoly is volt köztük. Auschwitzba 1944. május 15-től július 8-ig – kevesebb mint két hónap alatt – mintegy 440 ezer magyarországi zsidót deportáltak, ez lett megsemmisítésük fő színhelye.

30 éves a Budapest Klezmer Band

„Most már elmondhatom, hogy azok a dolgok, melyekről Munkácsan csak álmodoztam, valóra váltak” – mondta egy korábbi interjúban Jávori Ferenc, vagy ahogy mindenki ismeri, Fegya, a Budapest Klezmer Band alapítója és vezetője, Kossuth- és Liszt-díjas művész és még számos magas rangú elismerés birtokosa.

Zsidónak lenni nem csak panaszkodás és fájdalom, és ha mégis, annak is van ritmusa és ereje, és ahogy a zsidó humor felülkerekedés a történelmen, a másodrendűsége, a félelmen és a hontalanságon, úgy a maga módján a klezmer is az, életörömeze. Ezt tanuljuk 30 éve a Budapest Klezmer Bandtól. Nem nosztalgia, hanem életet.

A Budapest Klezmer Band 30 éve, 1990 óta szórakoztatja közönségét lendületes és humorral átszótt színpadi fellépéseivel. Virtuóz módon ötvözi a Kárpát-medence különféle zenei irányzatait. Első előadásuk 1990 márciusában volt a Kossuth moziban, bemutató koncertjük Szabó István Oscar-díjas filmrendező nyitotta meg. A ma már Prima Primissima közönségdíjas klezmerek eleinte a Mázsizisz-BZSH Síp utcai székházában próbáltak hangversenyekre. Ünnepi koncertjüket a Margitszigeti Szabadtéri Színpadon a járványhelyzet miatt sajnos nem lehet megtartani.

A zenekar tagjai hangszerük igazi mesterei, akik a műfaji határokon átívelően újrafogalmazták a klezmerzenét. A zenekar tagjai: **Jávori Ferenc „Fegya”** zenekarvezető – zongora; **Vég Balázs** – dob; **Máthé László** – bőgő; **Barbinek Gábor** – harsona; **Gazda Bence** – hegedű; **Nagy Anna** – harmonika; **Kohán László** – klarinét.

Ők már 30 éve tanítanak minket élni.

Isten éltesse őket is, boldog születésnapot.

A Budapest Klezmer Band 2000 óta 10 különböző rangos elismerést és díjat kapott. A „magyar zenei kultúra szerves részét képező klezmer stílus nemzetközi népszerűsítéséért” Kossuth-díjjal is kitüntetett Jávori Ferenc és zenekara az eltelt majd 30 év alatt jelentős ismertségre és lelkes rajongótáborra tett szert.

Balkonzsinagógák Antwerpenben

Az antwerpeni ultraortodox zsidó közösség zárt, szűk helyen él, tagjai sokat érintkeznek egymással, nagyok a családok és aránylag kevés a hely, ráadásul eleinte ők sem akartak tudomást venni a járványról. Miért sikerült megúszniuk minimális számú áldozattal a járványt éppen a súlyosan érintett Belgiumban pont nekik, miközben az ultraortodox közösségeknek máshol sajnos nem?

Felelős rabbik, gyors döntések, együttműködő hatóságok és a legnagyobb találmány, hogy az erkélyekre kiállva az emberek közösen tudtak imádkozni, még tórát olvasni is anélkül, hogy meg kellett volna szegniük a járványügyi előírásokat, távol egymástól fizikailag, mégis egy légtérben, együtt.

Félő volt eleinte, hogy Antwerpen ultraortodox zsidó közösségében is hatalmas pusztítást végez a pandémia, de a közösségek tekintélyes rabbijai felelősen döntöttek, előbb zárták be a zsinagógákat, mint ahogy az állam elrendelte volna, egységesen és határozottan léptek fel, a nem beláthatatlanul nagy és aránylag egységes közösség lényegében minden tagját képesek voltak elérni, meggyőzni, nem problémátlanul, nem könnyen, de időben.

Sok szó esett arról, hogy a világtól elzárt, rabbinikus tekintélyekre feltehetően hallgató kilék felépítése katasztrofálisnak bizonyult a járvány szempontjából, és a gyász után újra kell gondolni, de Antwerpen példája azt is megmutatta, hogy ha a rabbik hajlandók tájékozódni a világban, együttműködni és tájékoztatni híveiket, vagyis ha a tekintélyükre képesek rászolgálni, akkor az ultraortodoxia társadalmi modellje nem eleve

rosszabb más modelleknél egy minden életformára ténylegesen nyitott társadalomban.

A korai, átgondolt döntések, a közösség önfegyelme, a hatóságok felelős fellépése azonban nem biztos, hogy elég lett volna, mert az embereknek nemcsak alapvető fizikai szükségleteik vannak, de szellemi és lelki igényeik is, és ezeket semmilyen, mégoly indokolt biztonsági megfontolások sem tudják súlyos hiányérzet kialakulásának veszélye nélkül elnyomni. Az antwerpeni zsidó negyed szerencsés építészeti adottságai folytán azonban a lakók erkélyeikről együtt tudtak imádkozni, háztömbszinagógákat, alkalmi imacsoportokat kialakítva egy-egy szomszédságban – számtalan ilyen minjen (imaközösség) született ezekben a hónapokban.

Az ultraortodox zsidók érintkeztek egymással, fizikai valójukban lehetnek jelen az imákban, nem kellett feladniuk életformájuk középpontját, lényegét, azt, ami nélkül számukra az élet minősége alig elviselhetően rossz. Az utóbbi napokig mindössze 11, jobbra idős, beteg tagja halt meg a közösségnek, miközben Belgiumban összességében sajnos elég magas a halálozási arány: 10.000 áldozata volt a járványnak.

Néha nem zsidó szomszédaink kicsit hangosnak találták imáikat, de a dolog nekik sem volt elviselhetetlen, egyikőjük azt mondta a helyi újságnak, érdekes, élvezetes volt hallani, mi történik a zsinagógákban. „Általában mi szoktunk koncertre járni, most a koncert jött el hozzánk.”

A vezetők belátása és nyitottsága válsághelyzetekben, az együttműködés készsége és a lelki egészség megtartása, az életminőség óvása – mindez együtt lehet Antwerpen ultraortodox negyedének titka. Óvja az Örökkévaló továbbra is őket, egész Belgiumot, mindannyiunkat, terjessze ki ránk békesége sátrát.

AMERIKA TOMBOL

Hova állnak a zsidók?

Vannak-e antiszemita felhangjai az intézkedő rendőr fellépése következtében meghalt fekete férfi, George Floyd halála miatt kirobbant tüntetéseknek? A rasszizmus elleni tömeges kiállítás lehet-e más, mint zsidó érdek is? Látnak-e Izraelben valamilyen párhuzamot az eset és az ottani viszonyok között?

Az Egyesült Államokban történt tragédia irtózatossá felháborodáshullámot váltott ki, amely több ízben is zavargásokba, fosztogatásokba torokollott, miközben sok más esetben megőrizte békés jellegét.

A zavargások során volt példa fenyegető antiszemita akciókra is, illetve többen Izrael-ellenes uszításra használták fel az eseményeket.

Voltak olyanok is, akik párhuzamot vontak George Floyd és számos társa indokolatlan, erőszakos halála, illetve a nemrégiben leölt, fegyvertelennek bizonyult palesztin fiatalember elleni téves, halált okozó fellépés között.

Ugyanakkor Izraelben is szolidaritási tüntetést tartottak több száz fő részvételével. A felvonulók szerint a párhuzam az etióp zsidók elleni, több ízben is megalapozatlanul brutális rendőri fellépés, illetve a feketékkel szembeni amerikai rendőri fellépés között áll fenn, vagyis zsidók tüntettek zsidók érdekében az izraeli fellépés ellen, az amerikai tüntetéseket ihletésére, azzal szolidárisan.

Amerikában számos, elsősorban, de nem kizárólag nyitott ortodox, il-

letve progresszív zsidó vallási szervezet biztosította támogatásáról a főként a feketékkel szembeni rendszerszerű rasszizmus ellen fellépő tiltakozókat, sokan vonultak a különböző tiltakozó menetekben zsidóként, a fekete közösség diszkriminációja ellen protestálva.

A még mindig inkább baloldali amerikai zsidó közvélemény megosztott: a zsidó közösség jelentős része volt aktív a polgárjogi mozgalomban, de a zsidó közösség már akkor is középosztályos, befogadott, sikeres közösség volt, ha tetszik, szociális státuszát és bőrszínét tekintve is „fehérek” számított. Az érdeklődősség meglazult, a Martin Luther King erőszakmentességét elutasító fekete vezetők némelyike az elnyomó rendszer szövetségeseiként kezdte kezelni a zsidókat, komoly, erőszakos konfliktusok is terhelték időről időre a két közösség viszonyát.

Az utóbbi időben a Black Lives Matter (a fekete életek számítanak) néven szerveződő mozgalomban felütötte a fejét a palesztinokkal szolidáris, nem egyszer kivételesen elfogult Izrael-ellenesség, az Izraellel szembeni bojkottmozgalom támogatása is.

A mostani tüntetések céljával számos, akár nem kifejezetten baloldali szerző és közösség is szimpatizál a zsidó sajtó cikkeinek tanúsága szerint, valamint sok zsidó fiatal is.

Mindez egyszerre igaz. Ami fontos, hogy helyreálljon a rend, semmi-

lyen kisebbségnek, senkinek se kelljen félnie, bármilyen színű legyen is a bőre, indokolatlan rendőri erőszaktól, az Egyesült Államokban és máshol a formális jogegyenlőséget tényleges társadalmi egyenlőség kövesse.

Ronald S. Lauder: A rasszizmusra adott válasznak nem szabadna erőszakosnak lennie

Ronald S. Lauder, a Zsidó Világkongresszus elnöke a Floyd-ügy kapcsán nyilatkozatot adott ki, amelyben többek között ez olvasható: Lauder „rettenetes rasszista cselekedetnek” és „brutális gyilkosságnak” tartja, ami a rendőrök által megölt fekete férfival történt. Ugyanakkor arra hívja fel a tiltakozók figyelmét, hogy jogos felháborodásuknak nem erőszakos formában kellene kifejezést adniuk. A rasszizmusra adott válasznak nem szabadna erőszakosnak lennie – fogalmazott az elnök.

Lauder hozzátette: „Csatlakozom azokhoz a vezetőkhez, akik nyugalomra szólítják fel az embereket annak érdekében, hogy a sebek begyógyításán az amerikai nemzet együtt tudjon dolgozni, és ehhez a munkához minden amerikaira szükség van, feketékre és fehérekre, zsidókra, keresztényekre és muszlimokra, mindenkire egyaránt.”

Körzeti Kitekintő

Szeged

A megszokott vallásgyakorlást hónapokra megbénító pandémia után újra megindult az élet a Mazsihisz vidéki és fővárosi közösségeiben. Kíváncsiak vagyunk rá, hogy az egyes hitközségek miképpen éltek meg az elmúlt heteket, ezért meglátogatjuk őket. A minap Szegeden jártunk, ahol nem télenkedtek: felújítottak több tóratekeresztet és hozzáfogtak az ideai kulturális rendezvények megszervezéséhez.

Szegeden ma már csak pár száz zsidó él, hiszen a vérszakszakban odavesztett 612 munkaszolgálatos, a náci haláltáborokban meggyilkoltak 2091 szegedi zsidót, majd a halálos csapás után a Kádár-korszak vallás-ellenes politikája következtében. Nem csoda, hogy a Magyarország második legnagyobb zsinagógájával büszkélkedő városban nem túl élénk a zsidó élet – holott annak idején itt élt és tanított a nagy Löw Immánuel.

Az elmúlt évtizedekben szolgált itt Frenkel Jenő, Schindler József, Raj Tamás, Domán István, Schöner Alfréd, Zucker István és Schönerberger András, rabbihallgatóként dolgozott Szegeden Verő Tamás, majd az új évezredben Markovics Zolt következett, és utána Schwarz Péter – jelenleg pedig a szegedi hitközség vallási vezetője Kendrusz Attila rabbijelölt, az Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem hallgatója.

A világi elnöki pozíciót a város köztisztviselőjében álló polgára, Lednitzky András töltötte be több mint húsz évig, őt tavaly májusában váltotta Buk István.

A Szegedi Zsidó Hitközség egyik sajátossága, hogy a működése szorosan összeforrt az „Alapítvány a szegedi zsinagógáért” nevű szervezettel. Az alapítványt – amelynek új elnöke Adonyi Gábor – a zsinagóga karbantartásának és felújításának céljával hozta létre az Amerikában élő Váradai Péter, a tevékenysége azonban szélesebb körű. Mint Adonyi Gábertól a hitközségen járva megtudjuk: az alapítvány munkája kiterjed a zsidóság vallási hagyományainak megőrzésére, a zsinagóga idegenforgalmi népszerűsítésére, kulturális és egyéb rendezvények

Kendrusz Attila rabbijelölt (balról), Buk István elnök (középen) és Jakity Máté előimádkozó

megtartására. Június 21-én levendulanapot tartottak a zsinagóga kertjében, rá három hétre rózsaszünetet, és már szervezés alatt van az őszi kulturális fesztivál. Igaz, ha rajtunk múlna, gránátalma-fesztivált is rendeznénk Szegeden, a zsinagóga kertjében ugyanis – ha hiszik, ha nem – gyönyörűen virágzik a gránátalma. Különleges növény ezen a tájon, ráadásul ősi „bibliai” múltja van.

De visszatérve a hitközségre és az azzal szimbiózisban tevékenykedő alapítványra: Buk István, majd Adonyi Gábor komoly ambíciókkal vágott neki az elnöki munkának, és erősen bíznak abban, hogy a város erre nyitott polgáraival és a fiatalok bevonásával új tartalommal lehet megtölteni a helyi zsidó közösségi életet. Adonyi elmondása szerint a kulturális ágazat legszélesebb spektrumát szeretnék felvillantani a zenétől az irodalomtól át a képzőművészetig, sőt, idén ősszel a zsidó gasztronómiából is terveznek bemutatást, méghozzá a régió legjobb séfjeinek közreműködésével. A lebonyolításba szeretnék bevonni Frank Sándort, a szegedi halászlé-fesztivál „atyját”, és számítanak a cigány vendéglőt üzemeltető Ásós Gézára – ez is azt jelzi, hogy az alapítvány új kuratóriuma a lehető legszélesebb értelemben szeretne nyitni a város és környéke felé.

A legfontosabb, hogy a közösséget az ember érezze a magáénak, és ha

ez megvan, akkor dolgozzon is érte – mondja Buk István, ebből következően tehát a pandémia a legrosszabbkor jött számukra. A vezetés megújult az elnöki posztjától kezdve a vallási vezetőn át a kuratóriumig, és amikor nagy erőbedobással nekiláttak dolgozni, közbejött a vírus. Pedig addigra elindult az a zsidó betérési tanfolyam is, amelyet Kendrusz Attila vezet. Március első felében kellett bezárni, és a szegediek legközelebb május 28-án, sávuot alkalmából találkozhattak újra. Buk István erre így emlékszik vissza:

– Nehezen éltük meg az elmúlt három hónapot, már alig vártuk, hogy bejöhessünk. De nemcsak nekünk volt nehéz, hanem a szeretetotthonban élő több mint húsz idős embernek is. A karantén kezdete volt a legrosszabb, de most már jobb a hangulat, hiszen az idősotthon lakói fogadhatnak látogatókat is, igaz, korlátozott feltételekkel és körülmények között.

A karanténhelyzet azzal a nem várt következménnyel járt, hogy Kendrusz Attila és Jakity Máté előimádkozó a felszabadult időben nekiálltak megjavítani a hitközség mintegy 25 tóratekeresztből azokat, amelyek már felújításra szorultak: tönkrement a fából készült fogantyú, vagy meg kellett varrni a bőrt. Aki tudja, hogy milyen szigorú vallási és szakmai előírások szerint készül egy ilyen tekereszt, az azzal is tisztában van, hogy milyen felelősség ezekkel a könyvekkel munkálkodni. Kendrusz Attilának szerencséjük volt, Angliából kaptak olyan marhaínt, amellyel a bőrt egymáshoz lehet varrni, és felajánlasként tűt is adtak hozzá. Segített marhaínttel Radnóti Zoltán, a Mazsihisz egyik főbírja is, aki nélkülözhetetlen támogatást nyújtott ahhoz, hogy Attila és Máté öt tóratekeresztet hozhatott rendbe.

Kendrusz Attila tavaly óta dolgozik vallási vezetőként a hitközségben, felkészült és elhivatott ember, aki az ORZSE rabbi szakos hallgatója. Feleségével és gyermekével Pestről költözött vissza Szegedre a helyi közösség szolgálatáért, úgyhogy itt volt a kisfia körülméletlenségszertartása is, ami hosszú idő óta az első brit mila volt a városban. Attilával bejárjuk a gyönyörű zsinagógát, ami kívülről megújult ugyan, de ami a belső részt illeti, jelentős felújításra szorul. A tető- és kupolaszerkezet sajnos beázik, a falakon sok helyütt tönkrement a festés, és vannak olyan rések, lyukak, amelyeken át szabadon ki-be járnak állatok, így galambok és macskák – a zsinagóga egyes berendezéseire különösen ez utóbbiak jelentenek veszélyt. Abban a reményben búcsúzunk el tőle, hogy remélhetőleg nem sok időnek kell eltelnie ahhoz, hogy a belülről is felújított zsinagógában találkozunk újra.

Kácsor Zolt/Mazsihisz

90 éves a jótékonykodás nagyasszonya

A nyolcadik kerület eléggé lepattant részén lakik egy „néni”, akit nem is személyesen, de minden templomlátogató ismer. A műveit. A tórafüggönyöket, barchesztakarókat, bimaterítőket, chüpeket, szédertálcákat, hadd ne soroljam. Ami közös bennük, az az aranybetűk és hímezések névre szólóan vagy csak úgy, a közösségnek címezve.

Hogy miért most írunk róla, az a címből kiderül. De másmiért is: csak ez alkalomra megjelent kiadványból értesültünk sokszínű micvájának sokaságáról. Mert a Szeretkórház betegeinek küldött rendszeres segélyeiről, a szegények támogatásáról, drága gyógyszerek megszerzéséről stb. hallgatott, nem dicsekedett vele.

Pedig tehette volna! Például amikor százazereket érő, általa készített csodálatos kegszerért nem fogad el semmit! Lett legyen az gobelinból, bársonyból, selyemből.

Aki kíváncsi erre a jószívű asszonyra, akár láthatja is őt (most a járvány miatt ritkán), kiállítászerű kirakatát a Dohány árkádsorán.

Aki ismeri, kézsókkal köszönti (mert megérdemli), rabbik arra jártukban Isten áldását kéri rá (mert megérdemli).

Hivatalosan ő Braun Tiborné. Baráti tisztelőinek: Lucy néni. Bis 120!

képé

Miskolc új polgármestere a Mazsihisznél

Miskolc tavaly megválasztott polgármestere tett bemutatkozó látogatást a Mazsihisznél. Veres Pál megbeszélést folytatott Heisler András elnökkel, és megtekintette a Dohány utcai zsinagógát is.

Bemutatkozó látogatást tett Heisler Andrásnál, a Mazsihisz elnökénél Veres Pál miskolci polgármester, aki Markovics Zolt miskolci főrabbi és Szlukovinyi Péter helyi hitközségi elnök társaságában érkezett.

A találkozó szöbe került, hogy Veres Pál elkötelezett híve és barátja a zsidóságnak: a Földes Ferenc Gimnázium igazgatójaként munkatársaival rendszeresen szervezett megem-

lékezést és prózámódó versenyt a holokauszt emléknapja alkalmából, tanártovábbképzés keretében kétszer járt a Jad Vasem intézetben, de polgármesterré választása óta is szoros, baráti kapcsolatban van a miskolci zsidó közösséggel és annak vezetésével. Tavaly év végén részt vett a chanukkai gyertya meggyújtásán, a közelmúltban pedig ott volt a miskolci zsidó temetőben tartott mártírmegemlékezésen.

Heisler Andrásal áttekintették azokat az ügyeket, amelyek közös érintkezési pontok lehetnek, és Veres Pál reményét fejezte ki, hogy mielőbb lesz forrás a miskolci zsinagóga rekonstrukciójának befejezésére.

Veres Pál polgármester (középen) a Dohány utcai zsinagógában. Jobbról Markovics Zolt főrabbi, balról Szlukovinyi Péter, a miskolci hitközség elnöke.

Posztumusz díj Csillag Ferencnek

Heisler András elnök és dr. Kunos Péter ügyvezető igazgató a Fővárosi Zsidó Oktatásért posztumusz díjban részesítette a közelmúltban elhunyt kiváló szakembert, Csillag Ferencet, a Mazsihisz oktatási osztályának néhai vezetőjét a zsidó oktatásért végzett, kivételesen felkészült és páratlanul odaadó munkája elismeréseként.

Csillag Ferenc kiváló általános iskolai tanárból lett iskolaigazgató, intézményvezető. Fiatalon, komoly felkészültséggel, nagy tanítási gyakorlat birtokában vált az oktatásigazgatás rendkívül elmélyült, alapos szakemberévé. Irányította a kerületi önkormányzati fenntartó oktatásigazgatási munkáját, volt vezető fővárosi oktatási háttérintézményben, dolgozott a Pető Intézetben, kutatóként publikált szakmai fórumokon, és a felsőoktatás is foglalkoztatta előadóként.

Emellett segítette az utóbbi években a Mazsihisz oktatási munkáját is, lelkiismeretesen és felkészülten. Óvta, erősítette a közösségi oktatási intézmények befogadó, gyereknek, szülőnek, tanárnak egyaránt otthont kínáló atmoszféráját az óvodától az egyetemig terjedő kompetenciájával. A szeretet és a bizalom légkörét teremtette meg maga körül kivételes és minden korosztályt szelíden, fölényesség nélkül tanító pedagógus alkatával.

Hívó, zsinagógajáró emberként dolgozott a katolikus felsőoktatásban, bárkinek tudott segíteni, figyelme és tudása szinte mindenre kiterjedt, és így kötött össze csoportokat, intézményeket, hiteket. Mind kivételes szakmai pályája, mind rendkívüli személyes kvalitásai méltóvá teszik őt A Fővárosi Zsidó Oktatásért posztumusz díjra.

Hírek, események röviden

– Mártír-istentisztelet. A békéscsabai hitközség tájékoztatja a tisztelt emlékező közösséget, hogy

az ideai gyászistentiszteletet 2020. szeptember 6-án, vasárnap a zsinagógában tartja.

– Szeretettel várunk minden érdeklődőt a síófoki imaházba szombatfogadó istentiszteletre és kidusra július 17. és augusztus 21. között, péntek esténként 19 órától. Cím: Síófok, Széchenyi u. 4.

Mártír-istentiszteletek országszerte

Július 5. vasárnap

Debrecen	10.00	temető
Sopron	10.00	temető
Pesterzsébet, Csepel,		
Soroksár	10.00	csepeli temető
Pécs	10.30	temető
Nagykőrös	10.30	zsinagóga
Karcag	11.00	temető
Szekszárd	11.00	temető
Szombathely	11.00	zsinagóga
Szolnok	14.00	temető
Pápa	15.30	zsinagóga

Július 12. vasárnap

Újpest, Rákospalota,		
Pestújhely	18.00	újpesti templomkert

(A folyamatos egyeztetés miatt az időpontokban változás történhet.)

A kertész és a Messiás

Bálint György halálára

„Ha egy facsemétét tartasz a kezében, és valaki azt mondja Neked, gyere gyorsan, mert megjött a Messiás, először ülted el a facsemétét, és csak azután menj a Messiás köszöntésére.” Ez a midrás olyan, mintha Bálint gazdáról, Bálint Györgyről írták volna, ő épp így, ilyen megfontoltan, higgadtan, bölcsen, ilyen végtelenül gondos szeretettel élt 101 éven keresztül egy egész ország színe előtt.

Életének 101. évében csendben elment Bálint György, népszerű nevén Bálint gazda kertészmérnök, újságíró, a mezőgazdasági tudományok kandidátusa, volt országgyűlési képviselő. Munkásságát többek közt a Magyar Köztársasági Érdemrend tisztikeresztjével és Prima Primissima díjjal is elismerték. Budapest és Gyöngyös díszpolgára is volt.

Izrael Állam 70. születésnapján Bálint gazda fát ültetett a Szent István parkban a Mazsihisz felkérésére. Megtisztelő volt együtt ünnepelni vele. Amit ültetett, tanított, megmarad. „Aki fát ültet, az a jövőben, de ennek van egy ellentmondása is, mert aki fát ültet, annak először egy gödröt kell ásni, és ezt a gödröt a fa ültetése közben betemetik, tehát ez egy temetési folyamat is, de nem igaz, mert egy új életnek ad kezdetet, ezért nagyon szeretek fát ültetni” – fogalmazott az eseményen az akkor 99 éves Bálint gazda.

Bálint György 1919. július 28-án Gyöngyösön gazdálkodó hagyományokkal rendelkező zsidó családba született. Édesapja Braun Izidor több nyelven beszélő, vállalkozó és kísérletező szellemű középbirtokos volt, édesanyja Koch Rozália. Fiatal korától kezdve a mezőgazdaság szeretetére és ismeretére nevelték.

1937-ben érettségizett a főgimnáziumban, 1941-ben kertészmérnöki oklevelet szerzett a budapesti Magyar Királyi Kertészeti Akadémián. 1942-ben behívták munkaszolgálatra, ahonnan először a mauthauseni, majd a gunskircheni koncentrációs táborba került. Utóbbiból két barátjával egy nappal a tábor felszabadulása előtt megszöktek, az éjszakát a német-amerikai fronton töltötték. Másnap reggel egy amerikai katonai konvojtól tudták meg, hogy a tábor felszabadult. A holokauszt során egy testvérét kivéve a teljes családját kiirtották. A háború után hazatért családi birtokára, ám a kommunista hatalomátvétel után internálással fenyegették meg, és földjét elvették.

Kertészmérnöki oklevelét 1941-ben kapta meg, majd 1949-ben a Magyar Agrártudományi Egyetemen agrár-mérnöki diplomát is szerzett. Dolgozott főagronómusként és főkertészként, agrárutakönyveket írt, különböző kertészeti szaklapokat szerkesztett, és több újságban rendszeresen publikált is.

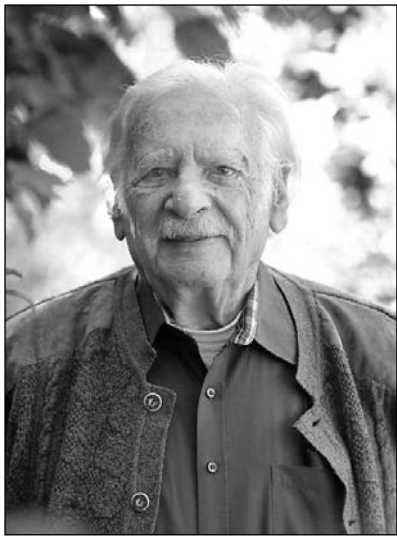
1981-től 2009-ig a Magyar Televízió Ablak című közérdekű magazin-műsorának állandó munkatársa volt, 1991-től főszerkesztője lett a csatorna Gazdaképző című adásának. Televíziós szerepvállalása óta nevezik Bálint gazdának.

1994-ben belépett a Szabad Demokraták Szövetségébe, a párt Országos Tanácsának tagjává választották. 1994 és 1998 között országgyűlési képviselő volt. 1995-ben megszerezte kandidátusi fokozatát a kommunikáció témaköréből. 2009-ben kilépett az SZDSZ-ből, alapító tagként részt vett a Szabadelvíví Polgári Egyesület (SZPE) megalapításában.

Tavaly, a 100. születésnapján így köszöntöttük:

Nehéz lenne száz folytonos „jó évet” találni az emberiség történetében, de az a 100, amelyik 1919 júliusa, a rövid életű Tanácsköztársaság és a mai nap között telt el, bizonyosan dobogós a legrosszabb 100 évek történetében. És Bálint György kertészmérnöknek még volt néhány külön pechje is.

Egy összeomlott világ kellős közepén látta meg Isten felettebb borúsának tűnő napvilágát. Egy összeomló biro-

dalom, egy összeomló ország, egy összeomló, rossz rend törmelékei között.

A világban aztán, mire fiatalemberre érett, a zsidótörvények köszöntötték: ez volna hát az érett férfikor. Magyar patrióta volt, cserkész, a gazdálkodás, a természet, a kertészet ismerője. És saját országából kitagadott zsidó. Aztán kulák, amikor kivételként családjából túlélte a holokausztot.

Tanult, dolgozott és tanított. Tette a dolgát, az volt a titka. Az, ami a Misnában, Az Atyák tanításaiban áll: Szeresd a munkát, fűtyüj a pozíciókra, és kerüld minden hatalom közelségét. Ez a hosszú élet titka Bálint gazda

szerint is. A hosszú élet titka az értelmesen élt élet.

Bálint gazda, az egész ország közösen imádozt, bölcs, „falusi” nagypapája mindörökké civil maradt, hiába ő a leghíresebb újságíró Magyarországon. Sosem tartozott a híres emberek közé, mindig közénk tartozott. Akik nem hittünk a csillogó szemekben, a fényes szelekben, a rendszerváltásban se nagyon; a nyugatban, a történelem fútcájában, a kiskertben hittünk, a barátságokban, a munkában és a családkban. Szerencsés esetben a helyi, kicsi közösségeinkben, és észre sem vettük, hogy nem az aktuális történelmi és politikai üdvönyt, hanem ő és a hozzá hasonlók voltak mindenkiéi, ők kötötték össze minket egymással, ők tettek bennünket néppé és országgá. Magyarokká.

Ami történt, ma már sárguló lapokon őrzött történelem. Nincs már itt semmi, ami megpróbálta tönkretenni az ő derűs kedélyét, felszíni életkedvét és eltéríteni a munkájától, hogy kelő nappal keljen, oltsón, tanítson, növeljen. Hogy ne törődjön semmi mással, csak a bejött virággal. Hogy a dolgával törődjön, amiért ideküldte őt Isten a földre. Nem hagyta magát kizökkenteni, és ez a hosszú élet titka. Tudd, hogy van dolgod, amit senki más nem csinálhat meg helyetted, és végezd el. A többi nem rajtad múlik.

Legyen része az Eljövendő Világban.

Új könyv Engländer Tibor „cionista peréről”

A sztálinista rezsim és a Szovjetunió cionista pereinek magyar kiadását tervezték, amikor 1953 elején börtönbe vetettek néhány, a gyerekkortól alig maga mögött hagyó, holokauszt túlélő fiatalot. A nagyobb bajt csupán Sztálin halálának köszönhetően kerülhették el, aránylag enyhe ítéleteket kaptak a „cionista per” vádlottjai között már elhunyt barátunk, Engländer Tibor. Neki állít emléket történelmi intézetünk munkatársa, Novák Attila egy okos és meghatározó, hiánypótló könyvben.

Nem sok jót gondolunk, méltán, az 50-es évekről, de sok-sok történet van még, zsidó és nem zsidó, amely elmélyítheti a korszakról szerzett tudásunkat, és az ellenszenvünket is. Egy korszakról legalább annyit, ha nem többet mondanak el az ilyen történetek, mint az általánosan érvényesnek szánt kijelentések. A magyar sztálinizmus idejéről, az első Nagy Imre-kormány időszakáról például az 1953-as „cionista per” Engländer Tibor és társai ellen.

Alig komolyan vehető, a romantikus ábrándozáson túl leginkább ifjúsági mozgalmat próbáltak létrehozni ott, ahol nem hivatalos, központilag irányított kezdeményezések – akármilyen kis méretben – nem lehetett működtetni, és éppen a legrosszabb pillanatban, amikor sok helyütt a keleti blokkban „lecsapni” készültek a cionistákra, itthon is letartóztatták a hitközség hivatalos vezetőit is, hiába kooperáltak maximumisan a rendszerrel, még az MDP cionistának minősített vezetőit is félreállították, lefokozták. Néhány fiú és lány, akik átéltek a holokausztot, a cionista szervezetek hivatalos betiltása, minden valódi civil életszámolás után szervezkedni próbáltak, amolyan világnézeti alapú, harcra készen, marxista ifjúsági szervezetet fenntartani, tanulni a zsidó államról, felvilágosítani másokat a kijutás reményében. A sztálinista „népi demokratikus államrendnek” hívei voltak, az ő későbbi perük mintájának tervezett csehszlovákiai Slansky-perben is hittek a vádlottak bűnösségében, egyes-egyedül a zsidók nemzeti küldetését illetően nem értettek egyet azokkal, legalábbis eredetileg, akik börtönbe küldték őket. A baloldali romantika fűtötte szervezkedésüket, ideológiai szemináriumokat tartottak egymásnak, a meglehetősen baloldali izraeli kormányt nem érez-

ték elég baloldalinak, bár igyekeztek kapcsolatot tartani az izraeli követéssel – ez vált az ellenük felhozott fő vádpontok egyikévé.

A letartóztatások, a per története mutatja azt a váltást, amelyet Sztálin halála, Nagy Imre első miniszterelnöksége jelentett, a fullasztó elnyomás lassú mérséklődését. Nem volt már szükség nagy cionista koncepcióra, az „eset” tárgyalásán és az ítéletek viszonylagos enyhésén is látszott ez, még akkor is, ha például Engländer Tibor végül csaknem két évet töltött börtönben a húszas évei első felében, és mindent összevéve egy évtizeddel hátráltatta később kibontakozó, komoly tudósi karrierjét az ügy. És ugyan ki ad vissza évtizedeket emberéletéből?

Megint másfelől Engländer, aki balos mozgalmár korszakában a pszichológiát a legvonalasabb értelmezést követve burzsoáz áltudományként tartotta, a magyar tudományosság szemhatárát tagító pszichológus kutatóvá vált azután a Kádár-korszakban, saját egykori győzelmének ellenében, és a börtön a rendszertől, önnön, sematikus balos utópizmusától is elvette a kedvét. De a cionizmusához hű maradt, a magyar cionista mozgalom nagy öregje volt a rendszerváltás előtt és után, a magyar zsidó élet kulcsfigurája. A társaságból Fényes István Izraelben futott be karriert humoristaként, miután kivándorolt 1968-ban, Schmelzer Kornél pedig, aki az egyetlen vallásos cionista, „jobbos elhajló” volt a vádlottak között, miután 56-ban rabiképzősként disszidált, a New

Tájékoztató az EGYÜTT programról

Kedves Jelentkezők! Kedves Hitestvéreink!

Sok kérdés érkezik a Hitközséghez és a MAZS Alapítványhoz a rászoruló másodgenerációs túlélők támogatásáról. Összefoglaljuk, hogyan áll jelenleg az EGYÜTT program, hol tart a kérelmek elbírálása és a segítségnyújtás.

Programunk keretében háromféle támogatást lehetett igényelni: szociális, mentális és egészségügyi. A jelentkezési szakasz március közepére az egész országban befejeződött. Közel 1000 hitestvérünk regisztrált, nagyjából negyedük vidéki lakos.

A beérkezett igények, adatok és dokumentummásolatok feldolgozását az iroda bezárása miatt már csak távmunkában végezhetjük el. Noha mindent megtettünk, amit technikaiilag és emberileg tudtunk, ez a körülmény sajnos lassította a munkát.

A járvány miatt ki kellett itatnunk a támogatások közül azokat, amelyek személyes fizikai kapcsolatot igényelnek. A kölcsönzések, a gyógytorna-fizioterápia és az egészségügyi rendezvények például biztonságosan nem valósíthatók meg, ezért elhagytuk a programból. A

mentális támogatásokat távfórmában szerveztük át. A konzorciumi partnereinkkel egyeztetve kérvényeztük, hogy a Mazsok ezeket a módosításokat engedélyezze.

Törekedtünk arra, hogy ahol lehetséges, pótoljuk a kieső támogatásokat, és hogy jogosult második generációs regisztrált hitestvéreink mindegyike részesüljön legalább egyféle támogatásban.

Az EGYÜTT program támogatásai három szakaszban valósulnak meg.

Első körben a szociális támogatási igények körülbelül felét dolgoztuk fel. A javaslatokat a Jóváhagyó Testület jóváhagyta, folyamatosan érkeznek a megítélt támogatások.

Második körben került sor azokra a szociális támogatási igényekre, amelyeket záros munkakapacitásunk vagy a jelentkezési anyag hiányosságai miatt addig nem tudtunk kiértékelni. Ebben a szakaszban feldolgoztuk az összes egészségügyi támogatási kérelmet is. A Jóváhagyó Testület a második ülésén rendben találta javaslatainkat, így a szociális és egészségügyi támogatási kérelmekről megszületett az érvényes döntés, melyről a jelentkezőket hamarosan értesítjük.

A rezsihozzájárulás – ugyanúgy, mint az első körben – havi támogatás egy összegben, 120.000 forint. Írásban arra kérjük a második körös támogatottakat, hogy adják meg, hová utalhatjuk a pénzt.

Az élelmiszer-csomagot kérők a MAZS Alapítványtól kapnak értesítést a támogatás részleteiről.

Levélben felvesszük a kapcsolatot azokkal is, akik egészségügyi támogatásban részesülnek. Ebben a támogatási csomagban sok változás történt a járvány miatt.

Egészségügyi segédeszközök jelenleg nem kölcsönözhetőek.

Gyógytorna, fizioterápia nem végezhető személyes fizikai kapcsolat nélkül. Ez a támogatás jelenleg sajnos nem valósítható meg.

Aki egészségügyi krízistámogatást kap, a krízis bekövetkeztekor e-mailben keressen meg minket (2gen@mazsihisz.hu), hogy a részleteket megbeszélhessük.

Az egészségnapok sajnos elmaradnak.

Harmadik körben a kérelmezőket a MAZS Alapítvány írásban megkérdezi, hogy tudnak-e, kívának-e távtanácsadásban részt venni. Aki igennel válaszol, annak az igényét ebben a szakaszban hagyja jóvá a Jóváhagyó Testület, szakembereink ezt követően telefonon egyeztetik velük a részleteket.

Ebben a fázisban újra áttekintjük a kérelmezők anyagát, és a leginkább rászorulókat ismételt szociális támogatásban részesülnek.

Szintén ebben a körben van lehetőség arra, hogy a hiánypótlást késve beküldők kérelmeit elbírálják.

Végül köszönjük önkénteseinknek, a vidéki régióközpontoknak, a Mazsihisz telefonszolgálatos önkénteseinek és valamennyi kollégának, hogy mindvégig megtartották lelkesedésüket, a második generáció megsegítése iránti elkötelezettségüket.

Kérjük, továbbra is vigyázzanak magukra, a vírus még köztünk van, ne adjunk neki esélyt!

**Üdvözlettel:
az EGYÜTT program
csapata**

A turul marad, a világháború változik Pokorni kerületében

Átminősítik első világháborús emlékművé az Istenhegyi úton álló turulszobrot, amin korábban háborús bűnösök neve is szerepelt.

Első világháborús emlékművé nyilvánítaná a Hegyvidék önkormányzata az Istenhegyi és a Böszörményi út sarkán lévő turulszobrot, amit a második világháború polgári és katonai áldozatainak emlékére állítottak 2005 októberében – írja a Magyar Nemzet. Az önkormányzat egy új második világháborús emlékművet készítené a Városmajorba. A Pokorni Zoltán vezette hegyvidéki önkormányzat szerint a turul mint szimbólum „nem volt a legszerencsésebb választás” a második világháború katonai és polgári áldozatainak emlékére. A lap információi szerint az alkotás a jövőben az első világháború hőseire emlékeztetne. A turulszobor átalakításával párhuzamosan pályázatot írnának ki egy új második világháborús emlékhely terveire. Az önkormányzat olyan szobrot szeretne, amely vallástól, nemzetiségtől, társadalmi hovatartozástól

független lenne. A kerület az új alkotás helyszínéül a Csaba és a Maros utca kereszteződését, a Városmajori templom mellett található területet tartja a legalkalmasabbnak. Az ingatlan egyházi tulajdonban van.

A helyszín közel van azokhoz az intézményekhez, ahol a nyilasok – köztük a jelenlegi polgármester

nagyapja, Pokorni József – 75 évvel ezelőtt gyilkosságokat követtek el. A Maros utca 16. szám alatt, az egykori zsidó kórházban, a Városmajor utca 64-66. alatti Bíró Dániel Kórházban és az Alma utca 2. szám alatt működő zsidó szeretetotthonban több száz embert gyilkoltak meg 1945. január 12 és január 14-én. „A nagyapám 1944 decemberében elhagyta a családját, a nyilasokhoz csapódott, és ebben a három városmajori tömeggyilkosságban meghatározó, aktív szerepet vitt” – mondta a januári megemlékezésen beszédében Pokorni Zoltán. Az új szobor a fent említett intézményekben meggyilkolt áldozatoknak is emléket kíván állítani. Ezzel párhuzamosan Pokorni Zoltán polgármester felkérte Cseh Gergő Bendegúzt, az Állambiztonsági Szolgálatok Történelmi Levéltárának főigazgatóját, Kovács Tamás történelmi, a Holocaustus Emlékközpont igazgatóját, valamint Ungváry Krisztián történészt, hogy vizsgálják meg, kik azok, akik népszerű bűncselekményeket követtek el, és így méltatlanok arra, hogy a nevük szerepeljen akár a jelenlegi, akár a jövőbeni emlékművön. A vizsgálat négy háborús bűnökkel vádolható személyt talált, köztük Pokorni Józsefet, akinek a nevét már el is távolították a turulszoborról.

nepszava.hu

Konrád György testvére is az áldozatok között

Konrád Éva, aki túlélte a holokausztot és a kommunista diktatúrát, 90 éves korában halt meg egy bronxi idősothtonban, koronavírus-fertőzés következtében.

Konrád Éva Berettyóújfaluban, egy zsidó család gyermekeként született 1930-ban. Mindössze tizennégy éves volt, amikor a németek megszállták az országot, neki viszont az akkor tízéves öccsével és két unokatestvérével együtt sikerült Budapestre menekülnie. A Konrád gyerekek szüleit Ausztriába deportálták – csak a háború után találkozhattak újra –, rokonaiat és osztálytársait elvesztették.

Konrád György – aki tavaly szeptemberben, 87 évesen hunyt el, emléke pedig ellenzékiként, szociológusként, Kossuth- és Herder-díjas íróként, esszéistaként maradt fent – az 50-es évek kommunista elnyomása és az 56-os forradalom után is Magyarországon maradt, Konrád Éva azonban „demokráciában akart élni, félelmek nélkül”, ezért döntött a migráció mellett – mondta el Lakner Judit, Konrád György özvegye a New York Timesnak.

A 60-as évek elején, Pennsylvaniában diplomázott botanikából – unokatestvére elmondása szerint rajongott az algáért –, majd hozzáment Charles Hawkinshoz, akivel házassága csupán néhány évig tartott.

„Nagyon büszke New York-i volt. Nem tartozott sehova máshova, csak New Yorkba. Imádta a szabadságot” – emlékezett vissza Lakner Judit.

atv.hu/444

Mi van a karlendítést elutasító férfi híres fotója mögött?

1936. június 13-án a hamburgi Blohm und Voss hajógyárban nagyszabású ceremóniát tartottak a legújabb tengerjáró, a 90 méter hosszú, bark osztályú vitorlás Horst Wessel vízre bocsátása alkalmából. A hajó a náci pártpropaganda egyik első számú mártírjáról kapta nevét, az eseményt pedig az állampárt helyettes Führere, Rudolf Hess beszéde koronázta meg, melynek során végig mellette állt maga a vezér, Adolf Hitler is. A hajót a névadó SA-vezér édesanyja keresztelte meg a hagyományos üveg pezsgővel, az összegyűlt gyári munkások és bámészködők tömege pedig lelkesen a magasba emelte a karját, a náci bevett üdvözlését bemutatva – egy ember kivételével.

Tiltott frigy

A 26 éves August Landmesser a tömegben állt ugyan, ám míg a körülötte lévők fellendítették karjukat, ő igencsak feltűnő módon karba tett kézzel állt tovább.

Landmesser korábban az eddigre állampárttá duzzadt NSDAP tagja is volt: 1931-ben, még Hitler hatalomra kerülése előtt lépett be abban a reményben, hogy így könnyebben talál munkát. Amikor azonban 1935-ben eljegyezte a zsidó származású Irma Ecklert, a náci kizárták soraikból.

Bár a pár intézkedett a polgári esküvőről, az alig egy hónappal később meghozott nürnbergi törvények ezt ellehetlenítették: „tisztavérű” német nem köthetett házasságot olyan személlyel, akinek zsidó felmenői voltak. Első lányuk, Ingrid így házasságon kívül született meg 1935. október 29-én.

1937-ben Landmesser és Eckler Dániába kísérelt meg átszökni, azonban a hatóságok elfogták őket. Eckler ekkor ismét terhes volt, ezért Landmessert 1937 júliusában megvádolták és bűnösnek találták „fajgyalás” bűnében.

Landmesser azzal érvelt, sem ő, sem Eckler nem volt tisztában a nő teljes származásával, így végül 1938. május 27-én felmentették, azzal a figyelmeztetéssel, hogy a bűnismétlés többéves börtönbüntetést vonhat maga után.

A pár továbbra sem titkolta kapcsolatát nyilvánosan, így Landmessert július 15-én ismét letartóztatták, majd két és fél év kényszermunkára ítélték a börtönmoori koncentrációs táborban.

A szerelem megbüntetésé

Ecklert eközben letartóztatta a Gestapo, és a politikai foglyok gyűjtésére használt fuhsbütteli börtönbe internálták. Itt adott életet második lányának, Irenének.

Innen az oranienburgi koncentrációs táborba szállították tovább, majd a lichtenburgi – nőknek fenntartott – koncentrációs táborba, majd a ravensbrücki, szintén női légerbe.

Irma Ecklertől 1942-ig érkezett hozzátartozóihoz néhány levél, ezt követően azonban már nem. A nyomok szerint Ravensbrückből a bernburgi eutanáziaközpontba szállíthatták, ahol az összesen 15-20 ezer áldozatot követelő, 14f13 jelű akció keretében, 1942 februárjában meggyilkolták. 1949-es, hivatalos halottá nyilvánításakor a dátum 1942. április 28-aként került bejegyzésre.

Landmessert közben kiengedték a

Forrás: vintage-everyday.com

börtönből 1941. január 19-én. A Püstit fuvarozócégnél talált munkát műszakvezetőként, annak a warnemünde Heinkel-repülőgépgyárnál lévő kirendeltségénél.

1944 februárjában a Wehrmacht 999. könnyű Afrika-hadosztályához sorozták be, amely hangzatos neve ellenére büntetőegységként működött politikailag megbízhatatlan egyének számára, és ekkor már a Balkánon harcolt, főként partizánok elleni műveletekben.

Landmesser a dokumentumok szerint 1944. október 17-én esett el Horvátországban, feleségéhez hasonlóan őt is 1949-ben nyilvánították hivatalosan halottnak.

A pár letartóztatása után gyermekeik először egy hamburgi árvaházban éltek, ahonnan Ingrid végül anyai nagyanyjához, míg Irene nevelőszülőkhöz került. A nagymama 1953-

Száz éve történt

Trianon és a bonyhádi zsidók

Régi tapasztalat, hogy a nagy történelmi események árnyékában kisebb, de korántsem érdektelen események rejtőznek. Így esett ez a trianoni békeszerződés aláírásával – amelyről hiába írta az MTI jelen volt tudósítója: „A szertartás színhelyeül az a csarnok szolgált, amely a Nagy-Trianon palotát összeköti a Kis-Trianon palotával”, azóta is mindenki a Nagy-Trianon palotának mondja. Akadt azonban további rejtély, legalábbis a Tolnamegyei Ujság 1920. június 12-i száma szerint, amely A bonyhádi rendezvények címmel jelentette meg híret.

„Illetékes helyről a következő értesítést vettük: Az utóbbi napokban Bonyhádon előfordult eseményekkel kapcsolatban teljesen téves beállítású hírek keltek szárnyra. A vizsgálat a következőket derítette ki: a béke aláírásának szomorú tényét egyes felelőtlen destruktív elemek – főképpen zsidók – alkalmas eszköznek találták a hadsereg fegyelmének megbomlasztására irányuló munkára. A falvakban a nép között, sőt a legénység körében is szerte híresztelték, hogy a béke aláírásának pillanatával az általános védkötelezettség azonnal megszűnik, a katonák pedig hazamehetnek. Amidőn a tisztikar az aknamunkáról értesült, felvilágosította a legénységet az aljas és hazaáruló működéséről, mint amely rendkívül sok hasonlóságot mutat a Károlyi Mihály és társai által a hadsereg szétbomlasztására alkalmazott aknamunkához. A félrevezetett legénység hazafias felháborodásában erre felbujtói ellen fordult és folyó hó 4-én és 5-én éjjel Bonyhád zsidó lakosságának egy részét inzultálta. Ezenközben előfordult az a sajnálatos esemény is, hogy két-három, még bolsevista eszméktől átitatott altiszt, akiket parancsnokainknak még kiismerni alkalmuk nem volt, az általuk vezetett járőrt felbujtották és azokkal fosztogattak. Ezen megtévelyedett katonákat felsőbbeségük azonnal letartóztatta és felettük a katonai bíróság fog a kivételes törvények alapján a legszigorúbban ítélni.

Egyben a legszélesebb körű nyomozat indult meg az egész incidens

okozói, a destruktív hírek terjesztői ellen, amely máris eredményeket mutat fel, úgyhogy remélhetőleg a főbűnösök hamarosan hurokra kerülnek. Egyes köröknek a fent leírt eseményekhez fűzött és a nemzeti hadsereg reputációja ellen irányuló, hamisan beállított kommentárjai részben a tényállás nem ismerésén alapuló feccségek, részben pedig rosszindulatú beállítások.”

A 21. század hírekben és hírközlő eszközökben bővelkedő olvasója számára már nem tűnik fel, de néhány ponton ugyancsak sántít ez a kőszá hírcske. Például ha a közreadó politikai hetilap, a Tolnamegyei Ujság egyetlen szót sem (!) írt akkoriban a békekötésről – először majd három hónap múlva említi „az úgynevezett trianoni békeszerződés” megjelöléssel –, akkor vajon honnét értesülhetek erről a bonyhádi zsidók? Nem volt még rádió, nekik nem lehetett telefonjuk és távírójuk sem, a (béke)galamb pedig már akkoriban sem repült ilyen gyorsan. Lehetett-e ismeretük a szerződés részletes tartalmáról? Aligha. S ha lett volna is bármi tudomásuk a részletekről, miért éppen a katonákkal kapcsolatos kitételek érdekelték őket? Végül „a destruktív hírek terjesztői” miért éppen a honvédekkel osztották volna meg híreiket? Valóban ezzel meg akarták bontani a hadsereg egységét? Mire jó az nekik? Megannyi megválaszolhatatlan kérdés.

Van azonban a felvetéseknek másik oldala is. Az, hogy az „egyes felelőtlen destruktív elemek – főképpen zsidók” nem látszik logikusnak, különösen mert „a legénység körében is szerte híresztelték” éppen a zsidók, akik a nemzeti hadsereg önkényét Tolnában és másutt többször tapasztalhatták. Nem inkább arra volt ez alkalmas, hogy a „hazafias felháborodásában felbujtói ellen forduló” katonaságnak ürügye legyen „Bonyhád zsidó lakosságának egy részét inzultálni”, vagy még inkább más részét fosztogatni? Ez természetesen már nem dicsőség ekkoriban, ezért „két-három, még bolsevista eszméktől átitatott altiszt, akiket parancsnokainknak még kiismerni alkalmuk nem volt” viselheti a felelősséget. De milyen parancsnokok azok, akik 5-10 hónap alatt ennyire sem ismerik meg saját beosztottaikat?

Ha a hírből még két-három altiszt és statáriális ítélkezés szerepelt, ezt némiképp módosítja az egy hét múlva, június 19-én felröppentett hír. „A bonyhádi eset. Megírtuk, hogy Bonyhádon megdöglött elemek, főképpen zsidók a békekötés napján bomlás akartak előidézni az ottani katonaság soraiban. Az emiatt felháborodott katonaság erre a zsidókat megtámadta. Most tárgyalta ezeknek a katonáknak az ügyét a kaposvári hadbíró és a tanúkihallgatások után, az »Uj Somogy« című lap szerint, úgy határozott, hogy kiveszi a bűncselekményt a rögtönbíráskodás keretéből és a rendes bíróság elé utalja. A fővádlott ebben az ügyben Sáfrán György magát tizedesnek valló volt orosz hadifogoly.” Lám, lám, itt már szó sincs több őriratról meg annak altisztjeiről, csakis egyről, a fosztogatás is kikopott az információkból. A statáriális eljárásból pedig rendes bíróság lesz... Az pedig természetes, hogy a „bolsevista eszméktől átitatott” szinonimája itt már „magát tizedesnek” is csupán „valló”, „volt orosz hadifogoly”.

Talán nem meglepő ezek után, hogy a Tolnamegyei Ujságban az ezt követő három évben szó sem esett a bonyhádi fosztogatások karváltottjainak kiengeszteléséről, de a tizedes elítéléséről sem. Az eseményeket pedig nyilván hozzácsapták a „jogos hazafias felháborodás” amúgy is vastag kontójához.

Az pedig, hogy honnét értesülhetek a bonyhádi zsidók a békeszerződés aláírásáról néhány órán belül, alighanem örökre a hadvezetés titka marad...

Múlt-kor

Dr. Töttös Gábor

IZRAELI SZÍNES

Az Emirátusok zsidósága Twitteren magasztalja a kormányt

Új és új jelek adják bizonyítékát Izrael és a szunnita arab világ közeledésének. Legutóbb az Egyesült Arab Emirátusok zsidó közössége magasztalta az ország vezetőit, hálából – részben – éppen ezért a közeledésért.

Héber nyelven, angol és arab felirattal imádkoznak országuk, az Egyesült Arab Emirátus vezetőiért Dubaj zsidó közösségének tagjai, ez az imájuk került fel a Twitterre egy klipben és jár 85 ezer megtekintésnél, ami nem kevés, különösen akkor nem, ha tekintetbe vesszük, hogy a közösség, az Emírségek zsidó népessége körülbelül 1000 fő.

Az Egyesült Arab Emirátusok londoni nagykövete lelkesen osztotta meg a klipet saját Twitter-csatornáján, követőinek azt írta, mindenképpen tartsák szemmel az ország zsidó közösségének Twitterét.

Az Egyesült Arab Emírségekben már van kóser ételszolgáltatás is tavalytól, és az állam bejelentette, hogy vallásközi imaházat építtet, amelyben lesz mecset, keresztény templom és zsinagóga is.

Mit keres egy sül a Kneszet mosdójában?

A Kneszet nyilvános mosdójában a parlamenti őrség tagjai fedezték fel a megtermett rágcslót. A sül többszöri felszólításra sem volt hajlandó elhagyni a helyiséget.

Az izraeli parlament őrsége azzal kereste meg a jeruzsálemi Természetvédelmi Hivatal munkatársait, hogy egy sül vette birtokába a Kneszet nyilvános

Indiai sül a Kneszet mosdójában

mosdójának egyik WC-fülkáját. Mivel a megrettent állat nem akarta elhagyni a helyiséget, ezért a szakemberek azt javasolták, hogy hagyják nyitva a mosdó bejáratát éjszakára, és a sül magától távozni fog.

A megtermett rágcsló valószínűleg csak vizet és nappali menedéket keresett magának a mosdóban, mondta el a Ynetnek Haim Bar, a Természetvédelmi Hivatal önkéntese, aki a helyszínen mérte fel a helyzetet. Bar javaslata amúgy bejött, a sül másnap reggelre már nem volt ott.

A parlament mosdójába behatoló indiai vagy fehérfarkú sül az egyetlen olyan sülfaj, amely Izraelben is honos. Ez a legnagyobb testű rágcsló egész Ázsiában, tüskéinek hossza a 30 centimétert is elérheti.

Kibic

Tovább kutatják a holt-tengeri tekercek titkait

A holt-tengeri tekercek DNS-vizsgálata fényt derített a pergamenek eredetére, arra, hogy milyen állat bőréből készítették őket, és ezzel választ kínál számos korábbi kérdésre, írja az MTI.

A genetikai és számítógépes elemzésekből kiderült, hogy az 1948-ban, Kumránban megtalált 2000 éves pergamen- és papirusz-tekercek egy része nem helyben készült, hanem odavitték őket. A szövegeket főként állatok bőréből készített pergamenre írták, és ezen állatok genetikai állományának vizsgálata rámutatott több, vallási szövegeket tartalmazó tekercek eredetére.

A tudományos áttörést hozó kutatást egy véletlen kapcsolat hozta, amikor Oded Rechavi genetikai professzor és Noam Mizrahi bibliatudós professzor együtt vacsorázott a tel-avivi egyetem új oktatóinak rendezett estén. „Kitaláltuk, hogy a kumráni szövegeket tartalmazó bír

genetikai információi megvilágíthatják a kapcsolatot az egyes töredékek között” – nyilatkozta Rechavi a The Jerusalem Post című angol nyelvű lapnak.

A kutatáshoz összefogott az Izraeli Régészeti Hatóság (IAA), a svéd Uppsalai Egyetem és a New-York-i Weill Cornell Egyetem orvosi fakultása is. Megállapításukat a Cell című tudományos szaklapban tették közzé.

A bibliatudósok, a genetikusok és a számítástechnikai kutatók együttműködéséhez először mintát kellett venni a holt-tengeri tekercekből. Semmiképpen sem akartak kárt okozni az ősi pergamenekben, ezért vagy a hátoldalukon megkaparták a kiválasztott töredékeket, vagy egészen csekély, szöveg nélküli morzsálékokat gyűjtöttek a tekercek mellől. Az évezredek alatt rengeteg szennyeződés, állati ürülék, kéznymok rakódhattak a történelmi emlékekre, ezeket számítógépes algoritmusokkal szűrték ki az eredményekből.

A kutatás első részében eddig néhány különösen fontos, vitatott eredetű tekerceset vizsgáltak meg. Például Jeremiás könyvének több változata is felbukkant, s kiderült, hogy a szövegek közül kettőt a Júdeai-sivatagban is honos juh bőréből készítették, kettőt viszont tehénbőrből, ami arra utal, hogy ezeket a tekerceket máshonnan hozhatták.

A Jeremiás-szövegek kissé eltérnek egymástól, s a tudósok szerint mindez arra utal, hogy kétezer évvel ezelőtt, a jeruzsálemi Szentély elpusztítása előtt és közvetlenül utána, a Biblia szövege még nem volt olyan egységes, mint a középkortól. Akkor még sokkal pluralistább vallásfelfogás lehetett, a szent könyvek különböző változatai egymás mellett élhettek, nem próbálták belőlük még egységes, egyedüli változatot kanonizálni.

A kutatás megdöntött egy régi elméletet is a szombati áldozatok dalainak töredékeiről. Ez egy tizenhárom énekből álló sorozat az év első tizenhárom szombatjára, amelynek darabjai a holt-tengeri tekercek között is előkerültek. Az énekeket 10 töredékes példányban találták meg: kilencet Kumránban, és egyet Maszadán, Kumrántól mintegy 55 km-re délre, a Nagy Heródes építette erődítményben. Eddig úgy vélték, hogy a rómaiak elől Maszadára menekülő kumrániak vitték magukkal ezt a pergament, de a genetikai vizsgálat szerint nem olyan juh bőréből készült, mint a kumrániak, tehát máshonnan jutottak Maszadára.

A DNS-vizsgálat más esetekben viszont tudományosan megerősített régebbi teóriákat. A kutatók a szövegek tanulmányozása során filológiai módszerekkel korábban elkülönítettek egy csoportot, amely a „kumráni írástudók gyakorlata” szerint készült. Ezek a szövegek valóban olyan bőrökre íródtak, amelyek egykor genetikai rokonságban álló juhokból készültek.

A tudósok azt remélik, hogy a további pergamenek elemzése segíti majd a töredékek jobb összeillesztését, hiszen különböző változatokban egészen más értelmet nyerhetnek bizonyos szövegek. Abban is bíznak, hogy a szövegek jobb megismerésével többet tudnak majd a szászorítás előtti zsidó világról, és több információjuk lesz az akkor élt juhokról is, összehasonlíthatják őket a jelenleg Izraelben élő fajtákkal.

Kumránban az 1900-as évek közepén az évszázad egyik legnagyobb régészeti felfedezése történt, amikor 25 ezer, pergamenre és papiruszra írt szövegtöredéket találtak, amelyeket azóta kutatók nemzedékei vizsgálnak. A legnagyobb rejtély továbbra is megválaszolatlan: nem tudni, hogy kik írták és gyűjtötték egybe, majd rejtették el kétezer évvel ezelőtt ezeket az iratokat.

Kilencvenéves a Magen David Adom

90
שנות הצלת חיים

Dávid király vörös pajzsa, avagy a vörös hatágú csillag sok évtizede fogalom szerte a világon. Annak az 1930-ban alapított izraeli mentőszolgálatnak a szimbóluma, amely most ünnepli fennállásának 90. évfordulóját.

A Magen David Adom nevű szervezetet Tel-Avivban alapította Karen Tenenbaum, és pár évvel később, miután létrejött a haifai és a jeruzsálemi egység is, a szolgáltatás országossá vált nemcsak zsidók, hanem mindenki más, így arabok, keresztények, drúzok számára is. A Kneszet 1950-ben nyilvánította Izrael hivatalos mentőszolgálatává, a Nemzetközi Vöröskereszt pedig 2006-ban fogadta tagszervezetévé.

Jelenleg mintegy 2 ezer dolgozója és 15 ezer önkéntese van, országszerte 119 mentőállomással és mintegy 1000 ambulanciával rendelkezik. Hívószámát az országban mindenki ismeri: ez a híres 101-es.

Gratulálunk a jeles évfordulóhoz!

Jeruzsálemben senki sem maradhat éhen. Fiatalok kezdeményezésére hűtőket helyeztek el a városban, amelyekbe helyi kereskedők ételeket tesznek a nap végén, a rászorulóknak pedig elvehetik azokat.

„Már mindent visszafizettünk”

Kárpótlás a holokauszt után

A holokausztal kapcsolatban visszatérő, általában félreértésektől övezett téma a kárpótlás és jóvátétel kérdése. Sokan hánytorgatják fel, hogy a holokauszt túlélők „a mai napig kapják a fájdalomdíjnak nevezett nem kevés apanaszt”, annak ellenére, hogy „már mindent visszafizettünk nekik”. Igen nehéz eltekinteni attól, hogy százezrek éltek évekig jogfosztottnak, a kirekesztettség, megbélyegzettség által megaláztatva, majd mintegy félmillió magyar állampolgár lelét halálát munkaszolgálatban, a náci táborrendszerben, illetve a magyar kollaboránsok keze által; amit erkölcsi értelemben természetesen sosem lehet jóvátenni. E cikkben azonban a kárpótlásnak az anyagi-gazdasági oldalára koncentrálok: mit és mennyit kaptak vissza a hazatérő túlélők az elkobzott materiális javaikból?

A többi szocialista államhoz hasonlóan, a rendszerváltás előtt a túlélők Magyarországon sem kaptak kárpótlást. Épp ezért a cikk a háború utáni időszakra koncentrál, azon belül is kiemelten az Országos Zsidó Helyreállítási Alap működésére, amely az örökös nélkül maradt javakból volt hivatva megoldani a túlélők szociális és egzisztenciális gondjait.

Kárpótlás a második világháború utáni években

A második világháború után Magyarországon a mintegy 150-200.000 holokauszt túlélő többsége otthon, tulajdon, szociális háló, család nélkül maradt, életüket jószerével a semmiből kellett újraépíteniük. Milyen segítséget kaptak ehhez az államtól? 1945-ben miniszterelnöki rendelet állította fel az Elhagyott Javak Kormánybiztosságát, amelynek feladata az „elhagyott javak” felkutatása és kezelése volt. Ezzel az eufemisztikus kifejezéssel a deportáltak, menekültek, a felelősségre vonás elől nyugatra szökött nyilasok hátramaradt vagyonát illetve a korabeli közigazgatás. A kormánybiztosságnak emellett a 727/1945. ME. sz. rendelet szerint feladatai közé tartozott (volna) a „létfenntartási alapjukat veszített egyének megsegítése – az elhurcoltak felkutatása” és az örökös nélkül maradt javaknak a károsultak kárpótlására fordítása.

És mit tett az Elhagyott Javak Kormánybiztossága? Erre álljon itt egyetlen igen jellemző eset.

1946 márciusában egy kiskunhalasi zsidó, Ernszt Rezső levelet küldött a kormánybiztosság helyi megbízottjának, amelyben kérte, hogy „szülő gazdaságomhoz, 20 kat. hold, egy igás kocsit kiutalni szíveskedjék. Tekintettel arra, hogy deportálásom alatt gazdasági felszerelésemet elherdálták, a szükséges munkálatok folytatása kocsin nélkül fennakad.” A megbízott válasza: a „kérelmet teljesíti és a rendelkezésre álló raktári állagból egy kocsit roncs tartozékait: 3 db kereket, 2 db kocsiatjat, 1 db egybeépített feneket oldallal, 1 db nyújtót használatra bérbe ad felépítés céljából. Ennek havi bérösszege 4 tojás árával egyenlő.” Talán nem meglepő Ernszt válasza a kormánybiztosságnak: „minthogy a szőlőm bérbe kiadtam, így a kiutalt kocsi roncsra már nincs szükségem.” (MNL OL XIX-A-5, 284/1946)

Ez az ügymenet jellemző volt az egész országban. Jóllehet sok faluban és városban nyílt titok volt, hogy kikhez kerültek a zsidók holmijai, a kormánybiztosság munkatársai nem sokat tettek azért, hogy ezeket visszaszerezzék, a csak bérbe kapott felszerelés pedig értelemszerűen nem biztosított megoldást a túlélők problémájára. A kaotikus helyzethez nagyban hozzájárult, hogy a zsidó javakat új tulajdonosaik időközben eladták vagy feljavították. A túlélők követeléseit állami támogatás nélkül pedig csak szították a háború utáni antiszemitizmust, vérvadakhöz és pogromokhoz vezettek.

Az állam több okból kifolyólag sem kezdeményezett nagyszabású kárpótlási programot: nem kedvezett ennek a gazdasági helyzet, de a politikuskus sem akarták elveszíteni a kifosztás során a zsidó javakból részesült szegényebb néprétegek támogatását. A túlélők többsége így nemzetközi és hazai önszervező szervezetek (pl. American Jewish Joint Distribution Committee, Országos Zsidó Segítő Bizottság) segítségére szorult.

Az Országos Zsidó Helyreállítási Alap létrehozása

Természetesen a kárpótlás hiánya, amint az Elhagyott Javak Kormánybiztosságának működése is, kiváltotta a zsidó közösség nemtetszését. A zsidó szervezetek évekig tartó egyezkedése a kormánnyal végül oda vezetett, hogy a már 1946-ban, a XXV. törvénycikk szerint létrehozandó, zsidó javakat kezelő alapot végül 1947-ben felállították. Ez lett az Országos Zsidó Helyreállítási Alap (OZSHA), amelynek megalapítását a háborút lezáró párizsi békeszerződés is előírta. Az OZSHA elvileg az örökös nélkül maradt zsidó javakhoz jutott hozzá, amelyeket a nincstelen

túlélők megsegítésére kellett használnia – ez természetesen nem oldotta meg sok túlélő problémáját, akik tudták, hol vannak vagyontárgyaik, de hozzá már nem juthattak.

Jóllehet az alapot létrehozó ideál viszonylag haladónak mondható, hiszen az egyébként az államra szálló vagyont használna volna a túlélők rehabilitálására, a kialakuló szocializmus nagyban hátráltatta működését. Stöckler Lajos elnöklete alatt az OZSHA az 1950-es évek elejéig 18.000 hagyatéki ügyet vizsgált felül, 366 ingatlant szerzett meg jogosulatlan örökösöktől, amelyek nagy részét értékesítette, így hárommillió forint gyűlt össze a számláján. Ez azonban közel sem volt a teljes örökös nélkül maradt vagyontömeg: az alap nem kapta meg például az Elhagyott Javak Kormánybiztosságától az öt illető vagyont, amint az úgynevezett Aranyonot tartalmát sem, amelyen a nyilasok zsidóktól elkobzott értékeket szállítottak nyugatra a háború végén.

A kommunista hatalomátvétel után fokozatosan államosították az OZSHA vagyont, munkatársainak számát folyamatosan csökkentették, továbbá a kormány 1950-ig nem hagyta jóvá az ügyrendjét. 1955-től aztán maga az alap is elvesztette intézményes önállóságát, és beolvadt az Állami Egyháziügyi Hivatalba, Rákosi Mátyás azonban nem akarta megszüntetni, mivel a külföldre hurcolt vagyonok visszaszerzésének garanciáját látta benne. 1978-ban megmaradt 25 ingatlanát az OZSHA ajándékozási szerződéssel ellenszolgáltatás nélkül adta át az államnak.

„Megnyugtató módon nem állapítható meg” – machinálás a holtta nyilvántásokkal

Az OZSHA működése hagyatéki ügyek alapján vizsgálható meg közelebbről, ami fényt derít a túlélőkkel való kapcsolatára is. Az alap ugyanis jogi személyként részt vehetett a zsidóüldezős következtében elhunytak hagyatéki tárgyalásán, felülvizsgálhatta a véghatározatokat, az általa megörökölt ingatlanokat pedig eladhatta. Annak érdekében, hogy egy-egy ingatlant megszerezzen, minden jogi lehetőséget megragadott.

1948-ban Krausz Sándor és neje, Kiss Mária újpesti lakosok öröksége ügyében például a következő kérelemmel fordultak a járásbíróhoz az alap munkatársai: „Az iratoknál elfekvő helyhatóság bizonyítványból kiutóna a feleséget 1944. július 2-án, a férjét 1944. szeptember havában deportálták. Ezzel szemben a helyhatósági bizonyítvány szerint a kihallgatott Deli Ferenc és Kocsis István újpesti lakosok tanúkénti kihallgatásával bizonyítani kívánjuk azt, hogy a házastársakat Újpest város zsidó lakosságával együtt 1944. július 2-án deportálták.” (MNL OL XIX-A-5, 4860/1948)

A hagyatéktárgyalási jegyzőkönyv szerint az elhunyt ingatlánára igényt tartottak a férj testvérei és az ő leszármazottai – tehát semmiképp sem „elhagyott”, örökös nélküli hagyatékról volt szó. Amennyiben azonban a házaspár mindkét tagját egyazon nappal nyilvántították volna holtta, úgy természetesen megváltozott volna az öröklési rend is: az örökség kettéoszlott volna, és az asszony után az alap örökölte volna az ingatlan felét.

Az alap által tanúskodni felkért Kocsis Istvánról kiderült, hogy sosem ismerte Krausz Sándort, és 1945 júliusa után költözött csak Újpestra, tehát nem igazolhatta, hogy a házaspárt egyszerre deportálták. Végül amikor a járásbírósg helyt adott a kérelemnek, és kiigazította a halálzási dátumokat, az alap megtámadta a hagyatéktárgyalás véghatározatát: levelük szerint „az igénylők és örökhagyók közti vérségi kapcsolat megnyugtató módon nem állapítható meg” (MNL OL XIX-A-5, 4860/1948), tehát kevésbé burkolton az ingatlan másik felére is igényt tartottak.

„Az ajánlatot elfogadhatónak találjuk” – megfélemlítés

Egy másik esetben, a váci Végh testvérek és édesapjuk hagyatékát illetően az OZSHA ismét

beavatkozott az ügymenetbe, és itt is a holtta nyilvántás időpontjának kiigazítását kérték az öröklési rend megváltoztatása érdekében. Az örökségként fennmaradt ipari eszközökre azonban a fiatalokú testvérek anyai nagybátyja is igényt tartott, és amikor eljárás indult az elhalálozási időpontok kiigazítására, ügyvédje útján egyezséget ajánlott az alpnak: „ügyfelem megbízásából felajánlok 1200 forintot arra az esetre, hogy Önök a hagyatéki ügyben tett bejelentésüket visszavonják, illetve tárgyalásnak tekintik.” (MNL OL XIX-A-5, 4507/1949)

Ezek után az alpnál készült belső jelentésből kiderül, hogy „Tekintettel arra, hogy az Alpnak érdekében ingóságok megöröklése nem áll, az ajánlatot elfogadhatónak találjuk.” (MNL OL XIX-A-5, 4507/1949)

A megegyezés értelmében az OZSHA vissza-

Elkobzott zsidó javak a szegedi zsinagógában, 1945

Forrás: degob.hu

vonta a holtta nyilvántási végzés kiigazítására tett kérelmét, mivel „jogi érdekeltység megszűnt”.

Vagyis az alap a hagyatékot eredetileg sem akarta megszerezni, mivel csak ingatlanokkal foglalkozott. Az ügybe csak abban a reményben avatkozott be, hogy az állam támogatását élvező és anyagiakkal, jogi procedúrákhoz értő személyzetel bíró intézmény által megfélemlített leendő örökös majd pénzt ajánl a visszavonulásukért cserébe. Mégpedig nem is kis összeget, mivel az alap által megszerzett ingatlanok értéke általában 8-15.000 forint között mozgott.

„Felajánlás útján szerezte meg” – ingatlanok átadása az államnak

A holokauszt során odaveszett Weisz házaspár mindkét tagja egyazon nappal lett holtta nyilvántíva, így természetesen az OZSHA bejelentkezett a férj örökségére. Az 1949-es hagyatéktárgyalási jegyzőkönyv szerint mindössze 1000 forint értékű budafoki ingatlant így a feleség testvérei és az alap fele-fele arányban örökölte.

Az alap kiküldötte szerint „romos épület. Kert nincs hozzá, csak a beomlott falak láthatók. Ezeket is nagy részben a szomszédok elhordják. [...] Az ingatlan értékét csökkenti, hogy az összesen 36 négyzetméter területből 12 négyzetméter területet a város lefoglalt városrendészeti szempontból.” (MNL OL XIX-A-5, 198/1950)

Lehetséges vevőként a telek értéktelensége miatt csak a szomszéd ház tulajdonosa jöhetett szóba, ő azonban igyekezett lenyomni az árat. A házat végül az 1950-es évek elején lebontották, a telket az alap megpróbálta értékesíteni – sikertelenül.

Az OZSHA először 1967 májusában ajánlotta fel a tanácsnak, hogy sajátítsák ki a telket, ami ellen a „tulajdonostársnak nem volna észrevétele”. A tanács helyett egy fél évvel később felszólította a tulajdonosokat, hogy tegyék rendbe és kerítsék be az elhanyagolt, gazos telket, mivel azt „a lakosság szeméttelnek használja”. Erre azonban nem került sor, már csak azért sem, mert az ingatlant illetően bonyolult jogi helyzet állt elő. Mint a társtulajdonosnak írt levélből kiderül, „a mi telkünkre és a vele szomszédos kis telkekre a távlati terv szerint óvoda fog épülni” (MNL OL XIX-A-5, 198/1950), tehát sem el nem adhatták, sem más módon nem profitálhattak belőle – értelemszerűen így motiváció sem volt az ingatlan rendben tartására.

Újabb huzavona, sikertelen eladási és kiadási kísérletek sora után az alap több ízben is írt a tanács építési és közlekedési osztályának, újra és újra felajánlották azt kisajátításra. 1979-ben végre érdemi válasz érkezett a sürgetésre. Az OZSHA „ellenszolgáltatás nélküli felajánlására” a tanács igazgatási osztálya bejelentette, hogy „a Magyar Állam tulajdonába veszem az [...] ezidáig az Országos Zsidó Helyreállítási Alap tu-

lajdonát képező belterületi ingatlan 1/2-ed részét. [...] A tulajdonjogot a Magyar Állam felajánlás útján szerezte meg.” (MNL OL XIX-A-5, 198/1950)

Az ingatlan tehát a megszerzése pillanatától kezdve semmilyen hasznót nem hozott az alap számára, viszont az értékesítését megnehezítette mind az, hogy két tulajdonos osztozott rajta, mind pedig, hogy a szocializmus idején bizonytalan helyzetbe került a tervezett államosítás miatt. Így a legegyszerűbb volt ennek elébe menni, és felajánlani az ingatlant az államnak.

Az OZSHA tehát a lefolytatott ügyek alapján látszólag csak megnehezítette a túlélők örökségükhöz való hozzájutását. De mi volt a helyzet a segélyező tevékenységével? Egy 1953-as feljegyzés szerint „az Alap semmiféle bevételéből soha semmiféle összeget nem folyósított. Létesítése óta minden bevétele a zárolt betétszámlán együtt van.” (MNL OL XXXIII-9, sz.n. irat)

Ezt egy 1962-es dokumentum is megerősíti: a befolyt összeg akkor is ugyanennyi volt. Tehát a túlélőket az alap nem segítette, mi több, a második jelentés megemlíti az örökösi igénytel fel-lepő személyek kártalanítását, akik valószínűleg olyan holokauszt túlélők lehettek, akiket épp az alap fosztott meg örökségüktől.

A rendszerváltás után

Hogyan változott a helyzet a rendszerváltás után? 1991-ben a XXV. tc. szabályozta a tulajdonban okozott károk részleges kárpótlását. A kárpótlás az 1939-től 1989-ig tartó időszakot ölelte fel, és a kár mértékét általában határozta meg, amelyért kárpótlási jegyet lehetett kapni.

A magyar kormány 1997-ben állította fel a Magyarországi Zsidó Örökség Közalapítványt (Mazsók), amivel végre teljesítette a párizsi békeszerződésben vállalt köteletségét: ez az alapítvány kapta volna ugyanis a holokauszt áldozatainak örökös nélkül maradt javait – a valóságban azonban a Mazsók felállításakor csupán hét ingatlant, néhány muzeális tárgyat és 4 milliárd forintnyi összegben kárpótlási jegyet kapott, hogy abból a mindenkori nyugdíjak összegéhez igazítva életjáradékot biztosítson a holokauszt túlélőknek, és ápolja a zsidó kulturális örökséget.

A rendszerváltás után került csak fel az üldözöttek morális értelemben vett kárpótlása: 1992-ben egyszögű, egymillió forintos jóvátételt kaphattak a politikai okból életüket veszített özvegyei, gyermekei, illetve szülei; politikai okból történt szabadságelvonásért a sérelmet szenvedett vagy házastársra kaphatott havi életjáradékot vagy kárpótlási jegyet. Ezt öt évvel később terjesztették ki a faji okokból üldözöttekre, tehát a holokauszt során üldözöttek, elhunytak rokonai csak ekkortól kaphattak jóvátételt. Igen sok túlélő sosem jelentett be igényt erre, mivel nem szívesen fogadott volna el még ilyen szimbolikus összeget sem az államtól, úgy érezvén, hogy akkor kötelessége lenne megbocsátani az üldözöttségért. A közhiedelemmel ellentétben nem kaphatnak életjáradékot a túlélők leszármazottai.

A „már mindent visszafizettünk” tehát nem állhatna messzebb a valóságtól: a holokauszt során meggyilkolt félmillió magyar zsidó vagyonának csupán töredékét kapta vissza a túlélő zsidó közösség; a túlélők életét a háború után megnehezítette, hogy saját lakásuk, vagyonuk helyett zsidó szervezetek segélyeiből kellett megteremtíteniük a megélhetésüket, és csak több mint 50 évvel később kapták meg az államtól azt a segítséget, amelyre a háború után azonnal szükségük lett volna.

(A cikk megírásában nyújtott segítségükért köszönet dr. Bede Andreának, a Budapest Főváros Kormányhivatala Kárpótlási Osztálya osztályvezetőjének, Szabó Györgynek, a Mazsók kuratóriumi elnökének és Porubszki Mariannak, a Mazsók titkársága munkatársának)

Felhasznált források

Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, XIX-A-5, Elhagyott Javak Kormánybiztossága iratai és XIX-A-5, Országos Zsidó Helyreállítási Alap iratai

Irodalom

Ács Gábor: A helyre nem állított alap. Szombat, 1995. szeptember 1, <http://www.szombat.org/archivum/a-helyre-nem-allított-alap>

Cseh Gerő Bendegúz: Az Országos Zsidó Helyreállítási Alap létrehozásának körülményei és működése. Levéltári Közlemények 65. évf. 1-2. sz. (1994) 119-127.

Klacsman Borbála: Vitatható segítség: az Országos Zsidó Helyreállítási Alap működése esettanulmányok tükrében. In Tanulmányok a magyarországi zsidóság történetéből, szerk. Fazekas Csaba. Budapest, Milton Friedman Egyetem, 2019. 204-218.

Klacsman Borbála/ujkor.hu

APRÓ- HIRDETÉS

VEGYES

Közös képviselet, társasházkezelés Budapest! Tapasztalat, referenciák! Dr. Bíró Anna és Lőrincz Péter. 06-70-383-5004.

VI. kerületi magánlakásba keresek takarító hölgyet heti egy 5 órás alkalomra hétköznapra, hosszú távra, olyat, aki tényleg alaposan takarít. Bérezés megegyezés szerint. Korábbi takarítónóm 4

évig dolgozott nálam: 30/335-3350, denised778@gmail.com

Licites eljárással eladó a Bp. III., Czetz János utcában lévő, 30 m²-es, önálló garázs, 6.000.000 Ft indulóáron. Érdeklődni lehet munkaidőben a 06-30-217-3460 telefonszámon.

Pedikúr-manikűr! Várjuk kedves vendégeinket a Lollo szalonban, a 1085 Bp., Gyulai Pál utca 6. szám alatt. Bejelentkezés: pedikúr, lábápolás: 06-30-210-3271; kézápolás, manikűr, műkörömépítés: 06-30-556-4696.

67 éves nő lakhatásért besegítést vállal idős gondozói végzettséggel. Főzés, sütés, egyéb. 06-30-205-7835.

Erősen szemüveges mérnök (61/181/91) szemüveges párját keresi 55-ig. Kivándorlás Izraelbe. „Sámson” jellegre a kiadóra.

Istenszoborhoz tartozhatott a jogar

Életnagyságú kánaáni istenszobor jogarára leltek a bibliai Lakis romjainál folyó ásátásokon – jelentette a Háárec című újság honlapja nyomán az MTI. A régészek egy 3200 évvel ezelőtti kánaáni templom belső szentélyében találták meg a bronzból készített és ezüsttel bevont jogart, amelyet valószínűleg egy nagy istenszobor tartott a kezében.

Ez az első bizonyítéka a Földközi-tenger vidékén akkoriban készített életnagyságú istenszobroknak, amelyekről szóltak az ősi forrásokban, de eddig soha nem találták meg őket.

Az Izrael központi részén, Jeruzsálem és Beér-Seva közötti Tel Lakis ásátásainak legújabb eredményét az Antiquity című tudományos folyóiratban tették közzé a jeruzsálemi Héber Egyetem kutatói.

Joszi Garfinkel, az egyetem régészeinek feltárásait vezető professzor szerint rendkívüli leltre bukkantak. A lakisi kánaáni templom belső szentélyének a helyzete teljes mértékben megegyezik a mezopotámiai szövegekben leírtakkal, amelyek szerint istenek életnagyságú szobrai álltak a templom legbelső részében.

Noha az ókori szövegekben újra és újra beszámoltak az életnagyságú istenszobrokról, sőt Ninivében egy újjászírt birodalom korából származó domborművön templomot fosztogató katonákat ábrázoltak, akik éppen ilyen szobrokat rabolnak el, de még soha nem találtak ilyen sértetlen istenábrázolásokat, és ezért figyelemre méltó a jogar felbukkanása.

Cipruson egy kicsiny, 34-36 centiméter magas fém istenszoborra bukkantak, de a szárazföldön még ehhez hasonlókra sem leltek soha. Törökországban, a világ első templomaként megjelölt Gobekli Tepeben is

találtak 11.000 évvel ezelőtti faragott nagyméretű kőszobrokat, Jerikóban és a jordániai Ain Gazalban is voltak az i. e. 9. évezredből származó, egy méter magas, iszapból és mészből készített szobrok, de ezek sokkal korábban készültek, mint a Tel Lakis ásátásán előbukkant jogar.

A zsidó államiságot megelőző kánaáni korból származó, 3200 évvel ezelőtti jogar 11 cm hosszú, 4 cm széles, és az egyik oldalát ezüsttel vonták be. Pontokkal és vonalakkal gravírozták, amelyek nem tűnnek ábrázolásnak, de elméletileg asztalra vagy mitikus szimbólumokat is jelenthetnek Garfinkel szerint. Felfedezése óta sejtették a kutatók, hogy rituális tárgyra leltek, de jelentősége csak a tisztítás után derült ki, amikor rájöttek arra, hogy ezüsttel vonták be és bronzból készült abban a korban, amikor a fémtárgyak különösen nagy becsben voltak.

A régészek a közelében, a templom területén két kicsiny, valószínűleg Baál istent jelölő szobrocskát is találtak, valamint bronzfegyvereket, arany fülbevalókat, aranyhuzalt és sok gyöngyöt, amelyek talán az életnagyságú istenszobrokat díszítették.

Az archeológusok korábban már máshol is fedeztek fel fémből készített kisebb kánaáni istenszobrokat, például a két világháború közötti ásátásokon Tel Megiddóban. Ez a szobor valamit tart a kezében, ami nagyon hasonlít a Lakisban talált jogarra. „Alakja azonos, de eltérő dekorációval rendelkeznek” – mondta Garfinkel a Háárecnek.

Ez is segítette a következtetésben, hogy Lakisban valószínűleg egy kánaáni isten életnagyságú szobrának a részére bukkantak. A jogarnak tulajdonított fontosságot jelzi, hogy Lakisban ezüsttel, Megiddóban arannyal vonták be.

Garfinkel a lakisi jogar díszítését elemezve elképzelhetőnek véli, hogy nagy fejjel, két, átlósan ábrázolt karral és két sematikus alsó végtaggal bemutatott emberi alakra hasonlít, de az is lehet, hogy valamilyen csillagászati vagy bűvös szimbólumot jelenít meg. A régész szerint ezt a tárgyat hívja a Biblia az „isteni jogarnak”, például az Exodus könyvében, Mózes csodáinak történeteiben.

És hogy miért nem maradtak fenn az életnagyságú istenszobrok? Garfinkel úgy gondolja, hogy vagy romlandó anyagból, például fából készültek, és az enyészete lettek, vagy – amint a jogar jelzi – nemesfémekkel és drágakövekkel díszítették őket, ami vonzotta a tolvajokat, vagy talán a katonák rabolták el őket a város bevételénél, ami Lakisnál többször is megtörtént.

Lakis városát a korai bronzkorban kezdték építeni, i. e. 3300-tól. A kánaáni város i. e. 1000 után zsidó erődítménnyé lett, majd a Júdai Királyság második legfontosabb települése volt Jeruzsálem után, egészen az asszír, majd a babilóniai hódításig. Az egyik utolsóként felfedezett bibliai város volt, csak az 1930-as években kezdődtek az ásátások, amelyek azóta több hullámban gazdag régészeti anyagot hoztak napvilágra.

Izrael félszemű tábornoka a második világháborúban

105 éve, 1915. május 20-án született Mose Dajan, az 1967-es arab-izraeli háború idején a zsidó állam hadügyminisztereként, később külügyminisztereként tevékenykedő izraeli katonai vezető. Bár a Szovjetunióban „az izraeli cionizmus és militarizmus” jelképeként tekintettek rá, hazájában a legtöbben hősként tisztelik, írja az MTI.

Az akkoriban még az Oszmán Birodalomhoz tartozó Palesztina területén alapított első kibucban (Degania) született, szülei Ukrajnából vándoroltak ki. Tizennégy évesen csatlakozott a Haganához, a földalatti zsidó hadsereghez, 1938-tól a brit hadsereg mellett működő félhivatalos zsidó rendőrség tagjaként vett részt a brit uralom ellen fellázadt arabok elleni éjjeli őrjáratokban.

1939 novemberében a Haganában folytatott, illegálisnak minősülő tevékenysége miatt letartóztatták, a börtönből 1941-ben szabadult, és azonnal csatlakozott a náci ellen harcoló brit hadsereghez.

Egy zsidó és ausztrál katonából álló egység élén hatolt be a Vichy-Franciaország fennhatósága alatt álló Libanon és Szíria területére, és már az első ütközetben elvesztette bal szemét. Sérülése annyira súlyos volt, hogy üvegszemet sem kaphatott, a világ később Nelson admirálisra és Kutuzovra emlékeztető fekete szemkötőjével ismerte meg.

Nemcsak fizikailag, lelkileg is megsérült, kerülte az embereket. Kisebbségi érzését katonai győzelmeivel és zavaros, de sikeres nőügyeivel kompenzálta, utóbbi sikereit felesége végül megelégette és harminchat évi házasság után, 1971-ben elvált tőle.

A második világháború után a Hagana vezérkarában (őrnagyi rendfokozatban) arab ügyekkel és felderítéssel foglalkozott. Az Izrael Állam függetlenségének 1948. május 14-i kikiáltását követelő háborúban a Jordán völgyének parancsnokságát bízták rá, és ő egész napos csatában megállította a szír csapatok előrenyomulását.

Alezredessé, majd vezérőrnaggyá nevezték ki, 1949 novemberétől a déli parancsnokság élére került. Az 1950-es években az angliai vezérkari tiszti iskolában tanult, 1952-ben lett dandártábornok.

1953 és 1958 között vezérkari főnök volt, az ő irányításával jött létre a kiválóan kiképzett és felszerelt izraeli hadsereg. Az 1956-os arab-izraeli háborúban személyesen vezette a Sínai-félszigetet elfoglaló hadjáratot. 1959-től 1964-ig mezőgazdasági miniszter volt, 1965-ben az Izraeli Munkapártból kivált jobbszárnyal tartott, majd saját pártot alapított.

A közel-keleti helyzet újabb kiéleződése idején, 1967 elején a népszerű és karizmatikus Dajant nevezték ki hadügyminiszternek. Az izraeli sikert hozó hatnapos háború után (amelyben Izrael megelőző csapást indítva mért vereséget szomszédaira, elfoglalta Jeruzsálemet, a Sínai-félszigetet, Ciszjordániát és a Golan-fennsíkot) nemzeti hősként számított.

A hadügyminiszteri tisztséget ezután is megőrizte, de nimbuszát alaposan megtépázta az 1973-as jom kippúri háború, amelyben az Izrael elleni váratlan támadás sok emberáldozatot követelt, és a zsidó állam csak hajszál híján aratott győzelmet.

Dajant keményen bírálták a hírszerzési hibákért, a nem megfelelő értékelésből következő elbizakodottságért, még a barátjának számí-

Ariel Saron és Mose Dajan az 1973-as jom kippúri háborúban

tó Ariel Saron (szintén háborús hős, későbbi miniszterelnök) is kritizálta, végül kénytelen volt lemondani.

Menahem Begin kormányában 1977 és 1979 között külügyminiszterként szolgálta hazáját. Részt vett az Egyiptommal Camp Davidben folytatott béketárgyalásokon, kiváló diplomáciai képességeivel elősegítette a feszültségek enyhülését a térségben, az izraeli-egyiptomi különbéke-szerződés létrejöttét.

1979-ben visszavonult, és teljesen régi hobbiának, a régészetnek szentelte magát. Rákbetegségben szenvedett, de végül szívinfarktus okozta a halálát 1981. október 16-án Tel-Avivban.

Dajan már életében legenda lett, sokan csodálták, sokan gyűlölték. A Szovjetunióban „az izraeli cio-

nizmus és militarizmus” jelképeként számított, a szovjet lapok gyakran közölték karikatúrákat a szemkötős tábornokról.

Bár nem volt vallásos, mélységes hazaszeretet élt benne, hidegvérű és elszánt vezető volt, aki a hibáiból is képes volt tanulni. Ariel Saron azt írta róla: „Mindig száz ötlettel a fejében ébredt. Ezekből kilencvenöt veszélyes, további három rossz, de a maradék kettő briliáns volt.”

Első házasságából három gyermeke született: lánya regényben örökölte meg kapcsolatát apjával, majd politikai pályára lépett. Egyik fia színész lett, a másik regényíró és politikus, aki erősen bírálta apját. Dajan híres szemkötőjét 2005-ben az interneten árverezték el, s 75 ezer dollárért kelt el.

Mojzes Ivrat rovata

Apám és a halál

Amikor apámat megütötte a guta (milyen viccesen hangzik is ez, pedig egyáltalán nem volt vicces), és se mozogni, se beszélni nem tudott, és akkor már vagy egy évtizede semmit se látott, és tudta (mert voltak jelei, hogy tudatánál van), hogy ez a vég (persze ezt is, mint annyit mást, rosszszul, mert lett neki még egy fél évtizede! (vagy kinek is?)), és a kórházban a nővérke megmérte a vérnyomását, és kiegyenesítette a karját, és az egyik keze apám tenyeréhez ért, és persze közben kedves hangon mondtott is valamit neki, akkor (és ezt nagyon határozottan láttam, és akkor se felejtsem el, ha ezer évig élnék) a lazán behajlított ujjak közül a mutató ujj kiemelkedett, és megsimogatta a nővérke kézfejét, szépen komótosan, föntről lefelé, majd vissza, és a nővérke (csak ezért megérdemelte volna, hogy örökre hálás legyek neki (soha többet nem láttam)) nem rántotta el a kezét.

Hát valahogy így.

Mert akkor is, mint mindig, csak az számít, ami van, ami akkor van. Ha az a valami egy meleg takaró, amit ráterítenek az emberre, mert vacog, akkor az a meleg takaró a világ, és semmi más nem fontos, és ha az ember úgy érzi, hogy odafigyelnek rá, és elég, ha felnyújtja az ujját (mintha felelésre jelentkezne), és odahajolnak hozzá, és a motyogásából megpróbálják kihámozni a kérését (egy pohár víz), akkor tulajdonképpen a továbbiak nem fontosak, például az sem, hogy vannak-e még továbbiak...

Mert az egy más kérdés, hogy mit hozott az ember magával, mit csinált az évek során, hogy másoknak mi hasznot hajtott. Ezeket sose tudja meg. Mert az ember egy javíthatatlan egoista, ha jól tesz, vagy rosszat is, csak a maga kedvére teszi, minden egyéb önáltatás. Haszon lesz-e belőle, vagy kár, ki tudja? Az okosat jóra, vagy rosszra, a rosszat esetleg mégiscsak jóra fordítani már mások dolga, vagy végzete.

Talán még egy van, az emlék, amit hagyunk magunk után. Mennyi munka és törődés is van vele. A többiek, a látszat persze nem fontos, de azok, akiket szerettünk, akiknek életét szeretnénk emlékünkel is könnyebbé, jobbá tenni, azok fontosak. A jót bátorításnak, a rosszat okulásul hagyjuk nekik.

Mert tudjuk, hogy hosszú sor áll mögöttünk, és bár a részükre szóló hálát csak előre tudjuk adni, a néma számonkérésükre, mégiscsak nekik kell megfelelnünk.

NAPTÁR

Július 3.	péntek	Támmuz 11.	Gyertyagyújtás: 8.26
Július 4.	szombat	Támmuz 12.	Szombat kimenetele: 9.45
Július 9.	csütörtök	Támmuz 17.	Böjt
Július 10.	péntek	Támmuz 18.	Gyertyagyújtás: 8.22
Július 11.	szombat	Támmuz 19.	Szombat kimenetele: 9.40

ÚJ ÉLET

a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének lapja
1075 Budapest, Síp u. 12.
Telefon/fax: 322-2829
E-mail: ujelet@mazszihsz.hu

Főszerkesztő:
Kardos Péter
Olvasószerkesztő:
Gábor Zsuzsa
Kiadótulajdonos:
Mazszihsz
Előfizetési díjak:
Belföldön: 1 évre 4800 Ft
Külföldre 6800 Ft/év
USA és Izrael: 7500 Ft/év
Az összeg valutában is befizethető az aktuális árfolyamon.
OTP bankszámlaszám:
11707024-22118480
OTP SWIFT kód:
(BIC) OTPVHUB
IBAN:

HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000
Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletág, előfizethető a kiadónál.
Postacsekk: 11707024-22118480
Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk intézése a 06-(1)-767-8262-es számon.

Szedés, tördelés:
WolfPress Nyomdaipari Kft.
Nyomdai munkák:

mondAt Kft., www.mondat.hu
Felélős vezető: Nagy László

ISSN 0133-1353

Ötéves lett a Heti Tv

Egy televízió életében körülbelül a harmadik-negyedik év az a határkő, amikor is eldől, képes-e megmaradni a piacon. A Heti Tv már ezt is megélte, sőt, azóta is folyamatosan működik Magyarországon és Európa első zsidó közösségi televíziója.

Pedig nem volt egyszerű az indulás sem, sőt, magának az ötletnek a megszületését is sokan, a barátok, az ellenségek, a jó- és rosszakarók egyaránt komplett örültségnek tartották. Minek egy ilyen, mitől lesz ez zsidó közösségi televízió, és ha az, akkor ez nem riasztja-e el a nézők többségét, meg persze azt is megkérdezték, hogy miből?

Minden javaslat ellenére, minden jó tanács dacára, **Breuer Péter** úgy döntött, mégis megcsinálja a Heti Tv-t, mert ahogy azt Minarik Ede is megmondta: Kell egy csapat! És persze a csapathoz kell egy jó csapatkapitány, aki igyekszik kézben tartani az egész játéktérterületet és minden játékost, az ellenfeleket, szóval mindent és mindenkit.

Az indulás persze nem volt könnyű, eleinte szinte csak a név volt adott és az alapötlet, hogy az egész hetiszakaszokra épül, meg az, hogy ez egy zsidó közösségi televízió lesz, ami arra törekszik, hogy azt a bizonyos zsidó-keresztény párbeszédet erősítse. Ezért is lett a szlogen: zsidókról nem csak zsidóknak.

Eleinte csak a közösségi oldalon volt látható, egy szegényesen berendezett stúdióban készültek a műsorok. Köztük a legfontosabb: a híradó. Mert ugye azt a televízió vezetője már fiatalon megtanulta az Új Keletnél, hogy hírek mindig vannak, a hírekre mindig kíváncsiak az emberek.

Azt az elején leszögezte, ez a televízió a sajátja, egy zsidó közösségi televízió, ahol minden műsort egy sajátos zsidó szemüvegen keresztül mutatnak be. Hogy ezt a sajátos zsidó szemüveget a tulajdonos-főszerkesztő viseli, lehet nehezményezni, lehet neki örülni, de egy dolgot nem lehet vele megtenni: nem tudomásul venni.

Valahol ez lehet a Heti Tv egyik tika, azaz nem más, mint az, hogy egyszerűen nem lehet nem tudomásul venni.

A kezdeti nehézségek után ma már elmondható, hogy nemcsak a közösségi oldalakon látható a Heti Tv, ha-

Breuer Péter

nem a kábelszolgáltatók kínálatában is ott van, ma már itthon több millió háztartásban lehet követni, de a határokon kívül, a tengeren túl is vannak nézői.

Minden egyes nap 24 órában sugároz műsorokat, minden hétköznap reggel 7-től indul az élő adás, egy reggeli politikai magazinműsor, a Pirkadat. Most már egymásnak adják a kilincset a résztvevők, politikusok, gazdasági szakemberek, elemzők, közéleti szereplők, művészek, a magyarországi zsidó élet képviselői.

Minden órában híradót ad a tévé, ahogy azt a tulajdonos szokta mondani, zsidó szemüvegen keresztül, de még az időjárástól is függetlenül. A Heti Tv Híradóját nemcsak magyarul, hanem németül, angolul, héberül, kínaiul is követhetik.

Am nem csak ebből áll a kínálat. Válogathatunk a kulturális programok sokaságából, melyek készülnek nőknek, férfiaknak, vannak zenei, gasztronómiai, autós, műszaki műsorok, kíváncságműsor, kabaré, ott van a Heti Jazz, a Heti Jégbüfé, a Hét Embere, az Autóskoktél, a Külpolitikai Kitekintő, a Párbeszéd az emberért, a Franciapolitika, a Hétórás vendég. **Rangos Katalin, Szegvári Katalin, Gayer Ferenc, Soós Eszter Petronella, Platthy Iván, Gyarmati István, Seres Attila, Szabó György** és még sokan mások.

És miután ez egy zsidó közösségi televízió, így nem maradhat el a zsidó vallás sem, a tóramagyarázatok sem. Minden héten van Pilpul, ahol az aktuális hetiszakasz fontosabb

elemeit lehet megismerni. Minden héten van még vitaműsor, ahol a világ történéseit járják körbe a szereplők zsidó szemszögből.

Elmondható, hogy van minden, amit csak egy televíziós csatorna kínálni tud. Ha van minden, akkor azt is el lehet mondani, a Heti Tv megtalálta a helyét a hazai médiapiacra.

De mégis mindezt hogyan lehet működtetni?

Egészen egyszerű a válasz. A televízió a tulajdonos szeret olyanokkal dolgozni, akik az élet egyes területein nála jobban eligazodnak, tapasztaltabbak, olyan szakemberek, akikkel szeret és tud is együtt dolgozni. Neves újságírók jönnek a Wesselényi utcába, mert nincs megköve a kezük, nem szól a fülükbe senki az adás közben, szabad a légkör. A Heti Tv nem nagy, de van hangja, nézik. Még azok is, akik azt mondják, hogy soha nem kapcsolnak oda.

Van még egy különlegessége, ami a magyar médiában is egyedi. Rengeteg kritikusa van a Heti Tv-nek, sokan mondják a tulajdonosra, hogy azért nem jó, amit csinál, mert túlságosan kormánypárti, míg mások azt mondják, azért nem érdemes ide eljönni, mert inkább ellenzéki.

Ez annyit jelent, a Breuer valamit nem csinál rosszul. Ha pedig nem csinálja rosszul, akkor az általa megálmodott és összegrúndolt Heti Tv tud valamit.

Hogy mit is? Ott lenni, nem lemaradni, beszélni, beszélgetni, nem csak egy dolgot csinálni, ha valami történik, akkor azt nem csak egy szemszögből megmutatni. Főleg azért, mert például senki sem gondolkodik egyféléképpen, a zsidók sem. Ezért is kell minden irányból bemutatni a világban történeteket, hogy aztán a néző eldönthesse, senkinek sincs igaza, majd ő kitalál egy újabb verziót. Ezzel nincs is semmi baj, hiszen így működünk mindannyian.

M. Kende Péter

...és ideje van a nevetésnek

Kohn elküldi fiatal és tapasztaltan alkalmazottját Grünhöz kasszírozni. Amikor a segéd visszatér, Kohn megkérdezi.

– No, rendezte az adósságát a Grün?

– Vegyük úgy, hogy igen.

– Mi az, hogy vegyük úgy? Fizetett?

– Hát pénzt nem adott, de elmondta, hogy a fia most megy középiskolába, s aztán orvos lesz belőle. Akkor majd elvesz egy gazdag zsidó lányt, és ha megkapja a hozományt, mi leszünk az elsők, akiket kifizet...

Kohn el akar adni egy kutyát Grünnek.

– Nagyon ügyes kutya – bizonykodik Kohn –, akkorát ugrik, mint a Gellért-hegy.

Grün megveszi a kutyát, de másnap már panaszkodik:

– Becsaptál, Kohn, ez a kutya egyáltalán nem ugrik.

– Miért? A Gellért-hegy ugrik?

Máresz ájin

ÖNINTERJÚ

– Hadd gondolkozzam, rabbi úr! Ez nem lehet író, költő stb., mert kisbetűvel van! A macesz hibás átírása sem! Mi ez?

– Ez a kifejezés nagyjából „rossz szemet” jelent!

– Új foglalkozás után néz, rabbi úr? Most, amikor egyre több csodaszert hirdetnek a látás javítására?

– Ez nem az a szem! Ez egy zsidó kifejezés!

– És mi a lényege?

– Pl. a József körúton sok évvel ezelőtt volt egy húsáruház, amiben zacskós tejet is árultak! A rabbiképző egyik tudós professzora rámutatott: na ide nem mehetnek be az urak, még tejért sem!

– De hát gondolom, a tej külön volt!

– Jól gondolja, de ha egy rabbit látnak oda bemenni, azt hiszik majd, hogy húsért ment! Ez a máresz ájin!

– Ha jól értem, akkor ez ugyanaz, mint hogy nem elég vallásosnak lenni, de annak is kell látszani!

– Hát kb. ez az!

– És most ez miért lett aktuális?

– Mert a Síp utcában étkezőt nyitott a Chábád, közel a Sípucca étterméhez!

– És?

– Valakit láttak oda bemenni! És mikor rákérdeztek kollégái, mit keres ott, azt mondta: nem ettem, csak látni akartam, hogy néz ki! Na ez is máresz ájin!

Kardos Péter

SPÁNN GÁBOR

Karantémák

Tiszta szívből sajnálom, hogy kedvenc íróm, Sólem Aléchem általam örök érvényűnek hitt bölcsessége napjainkban megdőlt. Ő tudniillik elhíresült kisregényében, a Tóbiás, a tejesemberben azt írta: ha egy szegény zsidó csirkét eszik, két eset lehetséges. Vagy a csirke nagyon beteg, vagy a zsidó.

Hát most koronázatlan vírusunk ezt megdöntötte. Mert mint bemondta az internet, ma már egyformán betegek a csirkék is meg a zsidók is. Persze ha már bölcselkedünk, kijelenthetem, hogy kis hazánkban ma egyetlen biztos demokratikus kincsünk van, és az a koronavírus!

Ez a rusnya kis láthatatlan tudniillik nem tesz különbséget a kastélyában lakó oligarcha és a több éve tévés kartondobozban alvó hajléktalan között.

Ami a betegséget illeti, senkivel sem akarok rivalizálni, és ne vegyék dicsekvésnek, de nekem már jóval e reszketett világjárvány előtt is számtalan alapbetegségem volt (figyelem, Operatív Cecília jegyzeteljen!). Na mármost! Ugyan karantén van, és be van tiltva minden alapbetegség is, de az enyéme ezt nem veszik tudomásul. És most, amikor e sorokat írom (kénytelen vagyok így jelezni a bizonytalán jelen időt, mert lehet, hogy mire megjelennek, már új intézkedés lesz érvényes), újra lehet orvosokhoz szakrendelésre menni. Én komolyan vettem ezt, és felhívtam az orvosomat, mert némely alapbetegségem évente többször kontrollvizsgálatot igényel. Előbb hebegett-habogott – nyilván elcsodálkozott azon, hogy még élek –, majd azt felelte: hát jól van, jöhetek, de csak úgy, ha előtte megcsináltatok egy tesztet, mely bizonyítja, hogy egészséges vagyok. Ebbe talán még Joseph Heller is belepirulna, mert jobb, mint az ő 22-es csapdája. Tudniillik krónikus beteg vagyok, tehát kontrollra kéne mennem. De csak akkor mehetek, ha írásban bizonyítom, hogy egészséges vagyok, akkor pedig minnek menjek orvoshoz. Azt már vallásom okán sem merem ideírni, hogy mindez nekem fájna minimum 30.000 forintba. Dombon ülő juhászkutya legyek, ha elhiszem, hogy ezt a rendelkezést egészséges ember hozta.

Aztán itt van ez a távoktatásnak nevezett szénszűnet. Felhívott telefonon az egyik zsinagógai padtársam, akinek, fiatalember lévén, 12 éves kisiskolás fia van. Azt mondja nekem az ajvékoló zsidó, hogy képzelmem el, milyen trauma érte. Ő jól kereső informatikus, így a kisfiának természetesen a korosztályának megfelelő (és persze azon túl is) minden elektronikus kütyüt megvett, így a lakásuk már messziről világít. A gyerekét is távoktatással képezik, ő pedig reggelente odakényszeríti a számítógépük elé, hogy: „Tanulj csak, fiam!”

Mint elmondta, eszébe jutott Lenin örökbecsű mondása, hogy a bízalom jó dolog, de az ellenőrzés még jobb. Ezért valamelyik reggel rajtaütészerűen benyitott a szobába, és fia feje fölött belenézett, hogy mi az a tudomány, amit e pillanatban online ömlesztének.

Azt látta éppen, hogy egy a gyerek egy társkereső oldalt néz. Miután kérdőre vonta kisfiát, az töredelmesen bevallotta, hogy ő bizony halálosan elunna az egyismeretlenes egyenlet megoldási formáit, és „véletlenül” átkattintott.

Tudjuk, hogy egy zsidó anya ha kimegy az utcára és fázik, azonnal sálát ad a gyerekére. Egy zsidó apa pedig agyonajándékozta mindenel, a mobiltelefonról a PlayStationön keresztül a csodákat tudó laptopig. Ismerve templomi barátomat, tudtam, hogy ez náluk is így van. Ezért azt mondtam neki – már csak azért is, hogy ebben a majréval teli világban kicsit felvidítsam –: hallgass meg ezt az anekdotát!

Az iskolában olyan korú gyerekektől, mint a tiéd is, azt kérdi a tanítónő:

– Na gyerekek! Most sorolja el mindenki teljesen őszintén, hogy otthon a háztartásukból mi az, ami még hiányzik!

A gyerekek sorban felelnek. Az egyik azt mondja:

– Oriásképernyős okostévé.

A másik azt feleli:

– Egy jó mosogatógép!

Mikor Mórickaához ér, ő föláll, és annyit mond:

– Tanárnő kérem! Köszönöm kérdését, de nekünk nem hiányzik semmi!

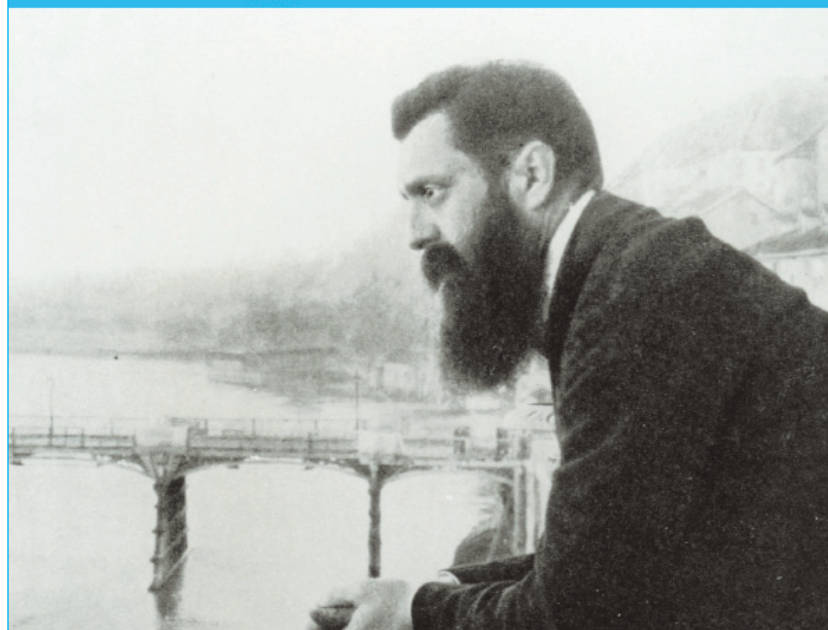
A tanerő ezzel nem éri be:

– Móricka! Nem akarlak bántani, de ez kapásból nem lehet igaz. Szegényesen vagy öltözve, leválni készül a cipőtalpad, rojtos az ujjja az ingednek. Hát nem igaz, hogy otthon valami ne hiányozna... Felelj szépen őszintén!

Móricka megint feláll, és azt mondja:

– Tanárnő kérem! Tessék hinni nekem! Már csak azért is, mert múlt hét szombat este jó későn hazajött apukám tajt részegen. Anyukám összecsapta a kezét, és ennyit mondott: Na már csak ez hiányzott!

Herzl Tivadar örökül hagyta nekünk....

Biztosítani akarjuk a zsidó nép és Izrael Állam létének folytonosságát.

Az Ön öröksége is hozzájárulhat e célhoz.

Keren Hayesod - United Israel Appeal,

a szervezet, amely Izrael részére gyűjt adományt.

Tőlünk megtudhatja hogyan
E-mail: legacy@kh-ua.org.il
Telefax: +972-4-6263636
Mobil: +36-30-7154136

